

Sancti Cyrilli

XVII. homiliae sive epistulae paschalis

interpretatio quae vulgo Arnobii iunioris dicitur latina.

Recensuit, commentario critico instruxit, tabulam photographica[m] adiunxit

Dr. Iohannes Scharnagl.

Franciscus Feu-Ardentius cum a. 1593 incommodae consulturus valetudini Spadanorum fontes acidos per Leodium peteret, in monasterio Leodiensi S. Iacobi memoriae sacro in codicem manu scriptum incidit, cuius titulus erat: *Incipit conflictus Arnobii catholici cum Serapione Aegyptio*. Cuius libri argumento valde permotus id quod voluit a monasterii praefecto impetravit, ut codex exscriberetur exscriptusque Spadium ad se mitteretur. Atque hoc usus apographo editionem principem operis adhuc ignoti, cuius auctorem esse Arnobium illum codicis titulo dictum opinatus Conflictum Arnobio iuniori, qui commentarios in psalmos scripsisset, deberi sibi persuaserat, operibus Irenaei a. 1595 Coloniae Agrippinae editis adiunxit.¹⁾ Sed quamquam ad ea quae in Conflictus libello defenduntur dogmata maximi est momenti epistula illa paschalis²⁾, quam a. 429 S. Cyrillus episcopus Alexandrinus, ut praescriptionis codicum verbis utar, *misit per totas Aegypti partes ad excludendam sectam Nestorianam* quamque latine interpretatus operi suo inseruit Conflictus auctor, tamen mirum in modum hanc epistolam in editione Feu-Ardentiana frustra quaeras; licet enim l. l. p. 294 C 12 sq. legamus: *quia est prae manibus liber S. Cyrilli, recitetur. Cumque fuisset codex apertus, recitatus est titulus sic*, voce quidem etc. adnexa, sed epistula ipsa praetermissa verbis: *Post hanc epistolam publice perlectam Conflictus textus continuatur*. Quod cum ita sit, monachum, qui codicis Leodiensis apographum confecerit, etiam epistolam transcripsisse, Feu-Ardentium autem transcriptam prelo non subiecisse suspicatur Beda Grundl.³⁾ Ac sane quidem eam omnino iam afuisse a codice Leodiensi etiam ego vix adducor ut

¹⁾ cf. quae Feu-Ardentius editioni suae apud Migne, Patrol. lat. LIII p. 239—²22 typis iteratae ipse praefatus est.

²⁾ cf. Migne, Patrol. graec. LXXVII p. 768—789.

³⁾ cf. Tübing. theol. Quartalschr. a. 1897 p. 531 sqq.

credam; quamquam enim liber Leodiensis hodie deperditus est vel certe mihi studiosissime investiganti eum ut in lucem protraherem non contigit, tamen ceteri codices omnes, quos quidem sciam, epistolam integram praebent ita, ut unum Leodiensem eam non exhibuisse veri speciem habeat fere nullam. Sed inde, quod Feu-Ardentius nota ad calcem addita de epistolae titulo initioque prorsus falsa refert, nescio an iure quodam non editorem, immo potius monachum librarium, qui epistolam transcribere supersederit, negligentiae coarguamus; Feu-Ardentius certe si epistolam ante oculos habuisset, tam vanas de ea non cecinisset divinationes.

Primus epistolae textum latinum a. 1792 publici iuris fecit Placidus Braun in Notitia historico-litteraria de codd. mss. in bibl. . . . monast. O. S. B. ad SS. Udalricum et Afram Augustae exstantibus II p. 131—138, qui ex codice Augustano hodie quoque exstante etiam lectiones a reliquo Conflictus contextu, qualis legebatur in Feu-Ardentii editione, discrepantes enotavit. Deinde Angelus Mai, cum eum Braunii curae fugissent, latinam epistolae interpretationem nondum typis expressam esse ratus ad fidem duorum codicum Vaticanorum¹⁾, de quibus mox disputabimus, a. 1841 in Spicilegio Romano V p. 101 sqq. imprimendam curavit.²⁾

Sed cum neque ad latinam epistolae formam omnibus facile aditus pateat et mihi contigerit, ut plures melioresque quam Braun et Mai usi sunt codices praesto essent, equidem hac nova recensione eorum, qui hac materia tenentur, voluntati inservire me puto. Ad adornandam autem hanc editionem codices adhibiti sunt hi, qui omnes epistolam post Conflictus verba *recitatus est titulus sic* (Migne LIII p. 294 C 13) exhibent:

1. Barberinus (= B) n. 505, prius XI 148, olim n. 2889 insignitus, qui ex duabus partibus constat, quarum prior Conflictus textum manu saeculi IX scriptum et in quattuor libros distributum continet.³⁾ Fol. 41^b legitur: *Incipit liber sancti cyrilli alexandrinae ecclesiae episcopi quem misit per totas aegypti partes ad excludendam sectam nestorianam. Explicit liber secundus. Incipit liber tertius*; deinde pauca quaedam ad paginam explendam, quae non pertinent ad Conflictus contextum, addita sunt et fol. demum 42^a repetitis verbis *Explicit liber secundus. Incipit liber tertius* (in margine addit manus alia *De sancta trinitate*) epistula cum praescriptione (*Cyrilli . . . epistula paschalis*) exstat.

¹⁾ l. l. p. 101 Mai scribit: *Quum in bibliotheca vaticana duos vidissem Arnobii iunioris codices altercationis cum Serapione, alterum pervetustum saeculi XI (?), alterum vero recentem, sed ex vetustiore nescio quo exscriptum . . .*

²⁾ iteratam apud Migne, Patrol. graec. LXXVII p. 790—800.

³⁾ cf. Reifferscheid, Bibl. patr. lat. Ital. I p. 155 sqq.

2. Parisinus (= *P*) bibliothecae nationalis latinus n. 12269, olim S. Petri Corbeiensis n. 853, tum S. Germani a Pratis n. 254 notatus et saeculo IX exaratus nonnullorum quidem Conflictus, qui hic in duos tantum libros dividitur, quaternionum iacturam passus est, sed epistolam fol. 100^a—111^b totam complectitur.¹⁾ Textui Conflictus *Pronostica* (sic!) *Iuliani Toletani* antecedunt.

3. Augustanus (= *A*) saeculi IX n. 13, antea n. 213 significatus, inde a Reginbaldo abbate (1012—33) in monasterio S. Udalrici Augustano O. S. B. adservatus, hodie quoque in eiusdem urbis bibliotheca cathedrali exstat idemque est, quem Braun l. l. p. 4 sq. describit, quam ob rem Mercati falsus est, qui Augustanum nunc in Carinthiae monasterio S. Paulo dedicato delitescere nuper coniecit.²⁾ Hunc codicem, cuius fol. 58^b—72^b epistula exhibetur, Beda Grundl O. S. B. accurate descripsit suasque schedas humanissime ad me misit, cui viro benevolentissimo, qui etiam, cum postea de quibusdam rebus ad codicem pertinentibus haesitarem, libentissime certio rem me fecerit, item eius sodali Alberto Schwarz, qui tabulam photographiam mihi benigne tradiderit, grato devinctus sum animo.

4. Reginensis (= *R*) n. 238 signatus, saeculo IX vel X attribuendus, cuius priore parte Bedae tractatus in Proverbia Salomonis continetur, posteriore inde a fol. 123 Conflictus, sed tantum usque ad *praedicasse* (Migne p. 316 B 11), exhibetur, est codex ille *pervetustus saeculi XI* (?), quem Mai l. l. memorat. Epistula fol. 154^b—162^b exstat.

5. Vaticanus (= *V*) n. 6817 inscriptus, chartaceus, codex alter *ille recens, sed ex vetustiore nescio quo exscriptus*, esse videtur, quem Mai contulit. Est codicis Barberini apographum saeculo XVII confectum neque tamen prorsus eo carere possumus, quod emendationes manus alterius interdum dignae sunt, quae observentur. Ceterum alter quoque codex in Vaticana exstat itemque chartaceus n. 9138 saec. XVII, cuius fol. 1 scriptum est: *edatur volente Cardinale Barberino*³⁾, unde etiam hunc librum ad codicem Barberinum redire patet; priore vero illo libro quin Mai usus sit, mihi quidem dubium non est, quoniam etiam emendationes illae manus alterius fere semper cum Maii lectionibus concordant.

His codicibus addendi sunt duo libri manu scripti Franco-gallici, qui praeter Augustina quaedam bina ex Conflictu excerpta pari prorsus ambitu et simillima textus forma continent: Abrincensis (= *F*, Avranches) n. 72 notatus, saeculo XI vel XII ad-

¹⁾ cf. Steinmeyer-Sievers, *Althochdeutsche Glossen* IV a. 1898 p. 598.

²⁾ cf. *Theol. Revue* a. 1907, 12 p. 385.

³⁾ cf. H. Rabe, *Aus Lucas Holstenius' Nachlaß*, *Centralbl. f. Biblioth.*, XII p. 446.

scribendus, et Carnotensis (= C, Chartres) n. 88 signatus, saeculo XII adtribuendus. In utroque ex epistula duae parvae particulae inveniuntur: *ergo divina quidem* p. 21, 7 — *dicet aliquis* p. 21, 26 et *ideo Christus* p. 31, 11 — *tunc enim* p. 31, 28.

Denique Conflictus, quoad scio, codice Sarisberiensis n. 61 saeculo XII scripto servatur¹⁾, cuius libri inspiciendi facultas mihi adhuc non erat.

Hi codices²⁾ quamquam ab uno eodemque archetypo eos originem ducere inde verisimile est, quod omnes quibusdam locis eandem praebent corruptelam, tamen in tres classes discedere videntur. Prima classis Barberino efficitur, qui omnium quos adhibui codicum longe optimus est iudicandus; multos enim locos sola eius auctoritate nisus sanare potui; praeterea ubique fere genuinas scripturae formas vel dissimilatas vel aspiratas exhibet aliisque causis praestat ceteris. Parisinum cum Augustano artiore cognationis vinculo cohaerere conicere licet, quod in utroque Arnobii disputatio in duos tantum libros divisa est, ut omittam post verbum *praedicasse* p. 316 B 11 spatium duarum linearum in Augustano, unius et dimidiae in Parisino praescriptioni sermonis sancti Augustini ut videtur relictum esse. Reginensis quamquam saepe cum PA concordat, tamen etiam cum B cognatus est eo, quod Conflictum aequae ac Barberinus in quattuor quidem libros digestum continet, sed loco ubi secundus liber terminatur non indicato quarti libri initium non a p. 301 A 4 *Arnobius servus*, sed a p. 316 B 11 *Salvator noster* constituit.

Quo facilius de interpretationis latinae pretio iustum ferri posset iudicium, graecum Cyrilli textum adieci, depromptum ex Patrologia graeca Migniana, sed interpretationis auctoritate hic illic a me emendatum vel certe in suspensionem vocatum.

In conficiendo apparatu critico cum quam maximae brevitati studerem, quaecumque vel alicuius momenti erant lectiones enotavi neque tamen a me impetrare potui, ut errores levidenses singulorum codicum omnes vel orthographiae aut interpretationis quisquillas e schedis meis transcriberem. Codicis V, quem e Barberino descriptum esse supra dixi, iis locis mentionem feci, quibus alterius manus curis criticis vocis cuiusdam corruptae medela aut certa aut probabilis inventa est, tribus tantum exceptis, quibus codicis genuinam lectionem praebui. Textum ipsum autem ita constitui, ut, ubi fieri poterat, Barberinum ut testem fidissimum

¹⁾ cf. Schenkl, *Bibl. patr. lat. Britann.* IV 1 p. 17.

²⁾ Quanti quisque ex his faciendus sit quaeque rationes inter singulos intercedant, cum expositurus sim in Arnobii quem dicunt iunioris editione, quam iussu Academiae litterarum Vindobonensis praeparo, hic de ea re paucis agere satis habeo.

secutus etiam in rebus orthographicis ab huius libri auctoritate nisi coactus non recederem.

Iam vero antequam ad rem mihi propositam adgrediar, facere non possum, quin maximas agam gratias viro doctissimo Augusto Engelbrecht, qui mihi quae est eius humanitas non modo codices praeter Augustanum conferendos curavit, sed etiam in elucubrando hoc libello indefesso labore et consilio et opera adfuit.

Siglorum conspectus:

B = codex Barberinus 505 saec. IX.

P = codex Parisinus 12269 saec. IX.

A = codex Augustanus 13 saec. IX.

R = codex Reginensis 238 saec. IX—X.

V = codex Vaticanus 6817 saec. XVII.

F = codex Abrincensis 72 saec. XI—XII.

C = codex Carnotensis 88 saec. XII.

a. c., *p. c.* = ante correctionem, post correctionem ipsius manus primae.

a. r. = ante rasuram.

s. l. = supra lineam.

in mg. = in margine.

m = manus.

exp. = expunxit.

corr. = correxit.

add. = addit, addunt.

om. = omittit, omittunt.

coni. = coniecit.

cf., *coll.* = confer, collata.

var. lect. = varia lectio.

codd., *cet.* = codices, ceteri.

pr., *alt.*, *tert.* = primum, alterum, tertium.

sign. superscr. transp. = signis superscriptis transponit.

fort. = fortasse.

- 768 D α'. Οἱ τὴν εὐφυᾶ καὶ ἀπόλεκτον καὶ τοῖς θεοῖς συμβαίνουσιν νόμοις
(Migne) ἐψησκηρότεσ ζώων καὶ πρὸς γε τοῦτο διάπτειν οὐκ ἀγενῶσ προθυμούμενοι
ὄκνου μὲν ἀμείνουσ εἶεν ἄν, οἶμαι, παντός ἀεὶ τε τὸ ἐμποδῶν ῥίπτοῦντεσ ὡσ 5
ἀπωτάτω τῶν ἐν χερσὶ σπουδασμάτων τὸ πέρασ τῆσ προυργικιότητεσ φροντίδοσ
ἀξιοῦν ἐγνώκασι, φαίην δ' ἄν, ὅτι δεήσει πρὸσ τοῦτο καὶ ὡσ πλείστεσ οὔσεσ
τῆσ νουθεσίασ αὐτοῖσ καὶ τοῦ καταθῆγειν εἰδότοσ εἰσ ἀκμαιοτέραν σπουδῆν,
- 769 A καθάπερ ἀμέλει καὶ τοῖσ παλαίειν εἰωθόσι τῶν νέων τῆσ τοῦ παιδοτρίβου
φωνῆσ διανιστάντοσ ἀεὶ πρὸσ τὸ τληπαθέσ καὶ τῆσ τοῦ νικᾶν ἐφίεσθαι δόξεσ 10
μόνον οὐχὶ καὶ ἐπαναγιάζοντοσ. Ἀφῆμαι δὴ οὖν εἰσ μέσον καὶ αὐτόσ ἐγὼ τῆσ
τῶν ἀγαθῶν ἀύχημάτων ἐρασταῖσ τῆσ τοῦ ψάλλοντοσ λῦρα συγκεκριχῶσ·
ἀνδριζέσθω καὶ κραταιούσθω ἡ καρδιά ὑμῶν πάντεσ οἱ ἐλπίζοντεσ
ἐπὶ κύριον· ὡσ γὰρ αὐτόσ που πάλιν φησὶν ὁ θεσπέσιοσ Δαβίδ, καιρόσ
τοῦ ποιῆσαι τῷ κυρίῳ. Δεῖν δὲ δὴ οἶμαι πρὸσ ὑμᾶσ τοῖσ τῆσ παρακλήσεωσ 15
ποιεῖσθαι λόγουσ ὀλίγα πεφροντικότασ τοῦ μὴ ἐπαξίωσ δύνασθαι τι τῶν
προκειμένων εἰπεῖν ἤγγουν διὰ τοῖ τῆσ τινων εὐγλωττίασ ἰέναι κατόπιν,
ἐννενοηκότασ δὲ μᾶλλον ἐκεῖνο σοφῶσ, ὡσ πολὺ δὴ τι τὸ ἀμεινον, οἷσ ἄν
τισ ἔχοι καὶ δύναται, τοῖσ γνωρίμουσ ἐστίαν καὶ εἰσοικίζεσθαι τοῖσ ἐπιτη-
B δείοσ ἢ τὸν ἀπηνῆ καὶ κακόδοξον ἀνθελέσθαι βίον αἰδοῖ τοῦ μὴ δοκεῖν τῆσ 20
ἐτέρων ἠττησθαι φιλοτιμίασ. Θαρρεῖν δὲ, οἶμαι, καὶ ἐτέρωσ τὸν ἀγῶνα περίεστιν
ἐκεῖνο διεσκεμμένῳ· διαμεμνήσομαι γὰρ τοῦ πάντων κρατοῦντοσ θεοῦ τῷ
παναρίστω λέγοντοσ Μωσεί· τίσ ἔδωκε στόμα ἀνθρώπῳ; καὶ τίσ ἐποίησε
δύσκαφον καὶ κωφόν, βλέποντα καὶ τυφλόν; οὐκ ἐγὼ κύριοσ ὁ
θεόσ; καὶ νῦν πορεύου καὶ ἐγὼ ἀνοίξω τὸ στόμα σου. Σιὰ μὲν 25
οὖν καὶ τύποι τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνο χρησμώδημα, καὶ εἰ λελάληται δι' ἀγγέλων
μεσολαβοῦντοσ Μωσέωσ, ἀμοιρήσει δ' ἄν οὔ τί που τῶν ὑπὲρ αἰσθησιν ἐνοουῶν,
εἰ λεπτοῖσ αὐτό τισ καταθρήσειεν ὀφθαλμοῖσ καὶ τῶν τοῦ γράμματοσ κατα-
σκιασμάτων ἀλογεῖν εἰδισμένος τὸν ἐν βλάβει τε καὶ ἐσωτάτω κατασκέπτοιο

13 Psalm. 30, 25 14 Psalm. 118, 126 23 Exod. 4, 11—12

Textus graecus titulo caret

13 *interpres latinus in exemplari suo legisse videtur ἀνδριζέσθε, quod
exstat etiam in LXX* 18 *ἐννενοηκότασ scripsi ἐνοηκότασ Migne*

CYRILLI BEATISSIMI EPISCOPI ALEXANDRINAE URBIS
AD TOTIUS AEGYPTI REGIONEM EPISTULA PASCHALIS.

I. Qui praeclaram atque eximiam et sacris dei legibus congruam vitam colere consuerunt et in eo summa alacritate, simul animosita-
5 te versari, nullo quidem omnino torpore pigritiae detinentur, impedimenta vero semper omnia rumpentes et moras bonorum actuum incepta accuratissimo fine concludunt. Opinor tamen his admonitiones quoque esse necessarias praeceptoris, quae eos ad ardentioram curam virtutis incendant, quemadmodum etiam luctatoribus vox est et
10 hortatio necessaria monitoris instigantis ad patientiam et ad palmae cupiditatem [gloriam vincendi] paene etiam compellentis. Hac igitur causa et ipse in medio processu studiorum bonorum² sectatoribus cum psalmistae lyra consonaturus: viriliter agite et confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in domino;
15 sicut enim ipse alibi ait divinus David, tempus est faciendi domino. Consentaneum ergo esse existimo ad vos exhortationis verba facere, ita tamen, ut parum curetis, si rebus propositis minus digne loqui videamur et si nonnullorum eloquentiam aequiperare non possimus. Atque illud magis debetis in animum sapienter inducere, multo esse³
20 rationabilius ad eas quas parare et habere possumus epulas amicos et benivolos invitare, quam inhumanam atque inhospitalem vitam sequi reverentes, ne aliorum liberalitati et divitiis in pares esse dicamur. Quamquam mihi detur etiam ex alia causa confidere illud scilicet reputanti; meminero enim dei omnipotentis dicentis ad sapien-
25 tissimum Moysen: quis dedit os homini et quis fecit mutum et non audientem, videntem et non videntem? Nonne ego dominus deus? Et nunc vade et ego aperiam os tuum. Umbra⁴ quidem est quaedam et antiquum illud oraculum, et si per angelos prolatum sit intercedente Moyse, acutiores tamen hominum non sub-
30 terfugiet sensus, si quis id voluerit subtilibus mentis luminibus intueri et scriptorum umbris et ambagibus praetermissis intimam conside-

Ante praescriptionem haec verba leguntur in PAR: Incipit liber sancti cyrilli alexandrinae ecclesiae episcopi, quem misit per totas aegypti partes ad excludendam sectam nestorianam; *de B cf. praefat. p. 2*

2 pasch.] *add.* Arnobio interprete *Mai* pastoralis *coni. Braun* 4 consueverunt *P* animositateque *PAR* 6 mores — inceptos (os *ex a m 3*) *P* 8 quoque *om. P* esse *om. R, s. l. A* 10 instigantes *R, PA a. c.*; *add.* eos *PAR* 11 glor. vinc. *seclusit Engelbrecht*; gloriamque *Mai* ad (ad *add. in mg. m 3*) gloriam *P* compellentes *R, Pa. c. m 2* 12 medium *Mai* processit *B* 14 omnes *om. A R, s. l. P m 2* 16 esse *om. PAR* 17 si] sed *R* 18 possumus *B* 22 liberalitatem *R* liberalitatem *A* liberalitate (i s. *alt. e*) *P* 23 ex] in *PAR* 24 dicentem *R, Pa. c. m 3* sapient. *om. A R, s. l. P m 3* 27 et ante nunc *om. R* 28 miraculum *Pa. c. m 2* 29 interc. Moysen] intercedentē se *Pa. c. m 3* 30 sensos *B, PA a. c.* 31 scripturarum *PAR*

- C νοῦν. Προστέταχε τοίνυν ὁ νόμος καταγεραίρεσθαι δεῖν τὸν τῶν ὄλων θεὸν κατὰ πολλοὺς μὲν τρόπους, προσετίθει δέ, ὅτι καὶ τρυγῶνας αὐτῷ καθιεροῦν ἀναγκαῖον· καίτοι μυρίαὶ δὲ ὄσαι κατὰ τὸν κόσμον αἱ τῶν ὀρνίθων ἀγέλαι, ὧν εἰσιν οἱ μὲν τὴν ἄνω πτῆσιν νόμῳ φύσεως ἐκτετιμηγότες, οἱ δὲ πρὸς τούτῳ καὶ ὑγροί· μέγεθος δὲ καὶ σχῆμα καὶ κάλλος οὐχ ἐν αὐτοῖς· γράφει δὲ ἄλλον ἄλλως ἢ φύσις καὶ ταῖς τοῦ πεποιηκότος τέχναις εἰς εὐανθή χρωμάτων ἰδέαν τὸ γένος αὐτοῖς κατευρύνεται. Εἶτα τί δήποτε, φαίη τις ἂν, παρῆς ὁ νόμος ἐκεῖνα καὶ τὰ πάντων ἄριστα παραδραμῶν μόνον οὐχὶ ταῖς ἀνωτάτω τιμαῖς τὴν τρυγῶνα στεφανοῖ ποιεῖσθαι προστεταχῶς ἱερὸν αὐτῆν τῷ θεῷ
- D ἀνάθημα; τί τὸ αἰνίγμα καὶ τί τὸ σοφὸν τοῦ νόμου; Ἀποδέχεται τὸν 10 λόγον ὡς Λόγου πατήρ ὁ παντὸς ἐπέκεινα νοῦ, φημί δὴ θεός, καὶ τὰ τῶν στρουθίων εὐστομεῖν εἰωθότα ποιεῖται δεκτὰ καὶ προτίθησι τῶν ἄλλων καίτοι πολὺ τὸ ἐπίχαρι καταπλουτούντων ἔσθ' ὅτε διδάσκων ἡμᾶς αἰνιγματωδῶς, ὅτι τῶν ἄλλων ἀμείνους καὶ ἱερώτατοι καὶ παρ' ἡμῖν αὐτοῖς οἱ λόγου χρεῖαν πεπιστευμένοι καὶ νουθετεῖν οἴοι τε τῶν καλλίστων εἰσηγημάτων τοὺς ἐραστάς. 15
- 772 A Φέρε τοίνυν τὸν δεσποτικὸν ἀμπελωνα τοῖς ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς κατκηλή-
σωμεν λόγοις οὐκ ἀτρανῆ καὶ ἄσημον ἀπλῶς ἰέντες ἡγήν, ἀλλ' ἐορτάζειν ὑμᾶς ἀναπείθοντες τοῖς καθήκουσι λογισμοῖς, ὡς ἂν εὐ ἔχοι τὸ χρέμα δρῶντέ τε ὀρθῶς καὶ ἀνεπιπλήρως κατὰ γε τὸ τῷ νομοθέτῃ δοκοῦν.
- β'. Ἐφη τοίνυν ἡμῖν ὁ θεσπέσιος Λουκᾶς ἐν ἰδίαις συγγραφαῖς· 20 ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ἧ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα, καὶ ἀπέστειλε Πέτρον καὶ Ἰωάννην εἰπών· πορευθέντες ἐτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φάγωμεν. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμεν; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἰδοὺ, εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν ὑπαντήσει ὑμᾶς ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βασιτάζων· 25 ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν, εἰς ἣν εἰσπορεύεται, καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας· λέγει σοι ὁ διδάσκαλος· ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; Κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνώγειον μέγα ἐστρωμένον· ἐκεῖ ἐτοιμάσατε. Ἀκούεις, ὅπως τοῖς τῆς θεότητος ὀφθαλμοῖς, ὅποι ποτὲ ἄρκα καταλύειν ἄξιον, εὐ μάλα 30 διερευνώμενος ἀνώγειον ἔφη καταδειχθήσεσθαι τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις μέγα τε καὶ ἐστρωμένον καὶ ποδηγὸν εἰς τοῦτο ποιεῖσθαι προστέταχε τὸν τῷ κεραιμῷ καταχθιδισμένον εἰσκομίζοντά τε τὸ ὕδωρ τῷ τῆς ἐστίας δεσπότῃ;

2 cf. Levit. 5, 7 21 Luc. 22, 7—12

1 προστέταχε: *scripsi* προτέταχε *Migne* 2 δὲ *addidi*, *om. Migne* 5 τούτῳ *scripsi* (cf. p. 20, 3) τοῦτο *Migne* 18 δρῶντέ τε] δρῶντε *var. lect.*; an δρῶντό τε *scribendum* (cf. *celebretur*)?

rare sententiam. Praecepit itaque lex deum omnium dominum honorare 5
 et aliis quidem plurimis modis, adiciebat autem necesse esse ei etiam
 turturem immolare, cum praesertim multi variique sint volucrum
 greges, quarum aliae volatus altissimos naturae lege sortitae sunt,
 5 aliae in aquis conversantur; magnitudo vero et figura speciesque
 non una est; aliam autem alio modo natura depingit et artificio
 creatoris in flores varios coloresque plumarum genus avium dila-
 tatur. Quid ergo dicamus, quamobrem lex volucris aliis praeter-
 missis summis honoribus maluit turturem nominare praeci-
 10 eum domino consecrandum? Quale est hoc aenigma vel quae legis
 prudentia? Conprobat verbum, utpote Verbi pater, deus omnipotens 6
 et passerum loquaciores probabiles facit et eos aliis anteponit, quamvis
 et in illis gratia sit et forma nonnulla. Lex ergo nobis oblique
 significat, quod hi, quibus usus sit indultus eloquii et qui possint
 15 honorum operum amatoribus optima dare praecepta, sanctissimi sint,
 aliis etiam praestantiores. Age igitur domini vineam sanctae scripturae
 fontibus inrigemus non confusum neque obscurum sonum more
 avium emittentes, sed ad sollemnem festivitatem vos verbis com-
 pentibus provocantes, ita ut res ipsa rite inreprehensibiliterque cele-
 20 bretur iuxta placitum legis.

II. Ait enim divinus Lucas in suis scripturis: venit autem
 dies azymorum, in qua necesse erat immolari pascha, et
 misit Petrum et Iohannem dicens: euntes parate nobis
 pascha, ut manducemus. Illi autem dixerunt: ubi vis pare-
 25 mus? Qui autem dixit eis: ecce introeuntibus vobis in civi-
 tatem occurret vobis homo aquae amphoram portans. Sequi-
 mini eum domum, in quam intrat, et dicetis patrifamilias
 domus: dicit tibi magister: ubi est devorsorium, ubi pascha
 cum discipulis meis manducem? Et ille vobis ostendet in
 30 superioribus locum magnum stratum et ibi parate. Audis, 2
 quemadmodum speculans oculis deitatis, ubinam esset dignum pascha
 celebrare, in superioribus locum eum dicit monstraturum sanctis apo-
 stolis magnum atque stratum et ad id ducem sequi amphorae aquae

2 turt. etiam PAR 3 sunt PAR 4 altissimus R, Pa. c. 6 aliam scripsi alia
 codd. alias Mai autem s. l. A 7 plurimarum A, Pa. c. 8 aliis vol. PAR 10 eam—
 consecrandam Mai cum V hoc in enigma P in enigma (g exp.) R legis scripsi
 legis ista Engelbrecht lex ista codd. lex ista prudentia coniungunt cum conprobat? codd.
 lex istam prudentiam conprobat? Mai 12 eas aliis PR aliis eas A 14 quod] quae R
 hii AR 15 sunt B 16 etiam aliis R etiam et aliis A 17 inrigemus scripsi inrigamus codd.
 avium more PAR 21 scriptis PAR 24 ille R, Aa. c. 25 autem om. A, exp. P ait
 Mai 26 occurrit AR, Pa. c. m 2 27 in s. domum Pm 2 qua B 28 devors. ex devors. B
 divers. cet. 29 meis om. AR, s. l. Pm 2 ostendit BA, Pa. c. m 2 30 audi* P
 31 ibinam R, Pa. c.

ἴθι δὴ γούν ὡς δι' ἰσχυῶν ἐνοιῶν ἐπὶ τὰ ἔτι μείζω καὶ νοητά. Καὶ εἴπερ τῷ σκοπῷ αὐτὸν ἔχειν εἰς νοῦν ἐνοικισθέντα καὶ ἐνηυλισμένον καὶ συνεορτάζοντα τὸν Χριστὸν καταπλουτοῦντι τῷ τέως τὴν δι' ὕδατος κάθαρσιν, ἀπονιζέτω τὴν ἀμαρτίαν τῆς ἐαυτοῦ ψυχῆς καὶ τῶν ἀρχαίων αἰνιγμάτων ἀποτριβέσθω τοὺς μολυσμούς. Οὕτω γὰρ που θεὸς καὶ διὰ φωνῆς Ἡσαΐου φησί· λούσασθε καὶ καθαροὶ γένησθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου, παύσασθε ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν μάθετε καλὸν ποιεῖν, ἐκζητήσατε κρίσιν, ῥύσασθε ἀδικούμενον, κρίνατε ὀρφανῶ καὶ δικαιοῦσατε χήραν καὶ δεῦτε καὶ διαλεχθῶμεν, λέγει κύριος, καὶ ἐὰν ὧσιν αἱ ἀμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς 10 χιόνα λευκανῶ, ἐὰν δὲ ὧσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκανῶ. Χρῆσι γὰρ ἐγωγε φημι προεκθλίβεσθαι μὲν ὡςπερ τῶν ἡμετέρων διανοιῶν τὸν ἐκ φαυλότητος ῥύπον, εἰσοικίζεσθαι δὲ οὕτω λοιπὸν τὴν εὐκλεῖα καὶ ἀξιόληπτον ἀρετὴν, ἧς ἂν γένοιτο τὸ ἰσοστατοῦν οὐδὲν παρὰ γε τοῖς ἀρτίοις τὴν φρένα καὶ ἀπικρίνειν εἰδοῦσι τοῦ πεφυκότος ἀδικεῖν τὸ μὴ οὕτως ἔχον. Ὡςπερ γὰρ, 15 οἶμαι, πάντη τε καὶ πάντως ἀσυνύπαρκα μὲν ἀλλήλοις ἐν ἐνὶ κατὰ ταῦτόν τὰ τῆ φύσει μαχόμενα — τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος κατὰ τὸ γεγραμμένον; —, εἰ δὲ ἀναιροῖτο τὸ ἐν, θατέρῳ δὴ πάντως ἀνήσει τὴν εἰσδρομὴν, κατὰ τὸν αὐτόν, οἶμαι, τρόπον φαυλότητος τε καὶ ἀρετῆ μαχομένην ἔχουσαι τὴν ἐν ἔργοις ποιότητα πλείστη τε ὅση διαφορᾷ διεσχισμένοι πῶς 20

773 A ἂν εἰς ἓνα χωρήσειαν νοῦν; εἶτα τὸν εἰςδεδεγμένον οὐκ ἀκαλλῆ τε καὶ ἀλλοπρόκαλλον ἀπορήγειαν ἂν καὶ οἷον ἀμφοῖν ἐπισκάζοντα τοῖς ποσίν; Ἄλλ' ὁ γε προφήτης Ἡλίας τοῖς οὕτως ζῆν εἰωθόσιν ἐπιτιμᾷ λέγων· ἕως πότε χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις; Ἐξείργει δὲ καὶ ὁ νόμος τῶν τοιούτων ἡθῶν τε ἡμᾶς καὶ τρόπων τὸ ἀσυμφυῆς καὶ ἀσύμβατον παραιτεῖσθαι 25 προστάτων αἰνιγματωδῶς. Ἐφη γὰρ οὕτως· οὐκ ἀροτριάσεις ἐν μόσχῳ καὶ ὄνῳ. Καὶ πάλιν· οὐκ ἐνδύσῃ ἔρια καὶ λίνον ἐν τῷ αὐτῷ. Ἄθρει γὰρ, ὅπως ἡμᾶς πανταχῆ τὸ οἰονεῖπως ἀσυμφυῆς καὶ οὐκ ἐν κόσμῳ συνεζευγμένον ὡς ἀκαλλῆς καὶ ἀνόσιον δεῖν ἔφη μισεῖν καὶ τῶν ἀνομοίων τὴν συνδρομὴν οὐκ οἶδε τιμᾶν. Δεῖ δὴ οὖν ἄρα τοὺς ἀρισταῖ γε βιοῦν ἡρημένους 30

5 Esai. 1, 16—18 17 II Cor. 6, 14 23 III Reg. 18, 21 26 Deuter. 22, 10 27 *ibid.* 22, 11

3 *interpres* καταπλουτεῖτω *pro* καταπλουτοῦντι τῷ *legisse videtur* 4 αἰνιγμάτων *vox corrupta*; *videtur fuisse* αἰτιαμάτων *vel* ἀμαρτημάτων *vel* ἀδικημάτων 6 γίγνεσθε *var. lect.* 8 ῥύσατε *var. lect.* 20 *interpres* διεσχισμένοι *legisse videtur* 22 τὸν ποδῶν *coni. Migne* 23 *interpres* ἐπετίμα *et* χωλαίνετε *in suo exemplari habuisse videtur* 27 *interpres sine dubio cum LXX legit* οὐκ ἐνδύσῃ κίβδηλον, ἔρια καὶ λίνον κτλ.

baiulum, qui eam domino domus inferret. Intende igitur animum per
 subtiles sensus ad maiora et sensibilia et, si cui propositum est ipsum
 habere in mentem Christum festivitatis auctorem, aquae primum lava-
 tione ditiescat, abstergeat autem omne peccatum ab sua anima et pri-
 5 morum aboleat sordes et maculas delictorum. Ita enim et deus dicit 3
 per vocem Esaiae: lavamini, mundi estote, auferte nequitias
 vestras ab animis vestris e conspectu oculorum meorum,
 desinite a malitiis vestris, discite bonum facere, inquirete
 iudicium, eripite iniuriam accipientem, iudicate pupillo
 10 et iustificate viduam et venite disputemus, dicit dominus,
 et si fuerint peccata vestra ut phoenicium, ut nivem deal-
 babo, si autem ut coccum, ut lanam candidam efficiam.
 Ego enim existimo oportere nostris mentibus prius elui contagionem 4
 totius pravitatis et sordis, deinde ita gloriosam atque praeclaram
 15 adhibere virtutem, qua nihil praestabilius aestimetur ab his, qui
 habent animi sanitatem et qui iustum ab iniusto secernere didicerunt.
 Etenim sicut ea, quae sunt natura repugnantia, simul in uno
 eodemque esse non possunt — quae enim communicatio luci
 ad tenebras, sicut scriptum est? — neque potest alterum subsistere,
 20 nisi alteri dederit locum, simili modo virtus et malitia diversam
 habentes inter se, contrariam in factis et operibus qualitatem,
 longissima autem a se differentia segregatae in uno animo esse
 non possunt, quin eum deformem reddant et varium et tamquam
 utrisque pedibus claudicantem. Sed propheta quidem Helias eos, 5
 25 qui ita vivere consueverant, obiurgabat dicens: quousque enim
 claudicatis in utroque pede? Nec non etiam lex ab huiusmodi
 moribus volens nos longissime submovere praecepit nobis oblique
 ea recusare et fugere, quae incongrua sunt et inter se convenire
 non possunt. Ait enim: non arabis in bove et asino et rursus:
 30 non indueris fucato indumento ex lana et lino simul.
 Considera, quemadmodum ea, quae disparia sunt et apte honesteque 6
 misceri et coniungi non possunt, debere nos adfirmet odisse et
 coniunctionem dissimilium aspernari. Convenit enim eos, qui optime

1 baiulum *AR, Pa. c. m 2* intende *Mai* intellege *codd.* 2 et ad sens. *P*
 3 mente *PAR* aquae] atque *B, Pa. c.* 4 nitescat *Vm 2* 5 abluat *AR* abluat *P*
 6 esaiae *B* 7 animis] oculis *P* e] ex *PA* et *R* 9 in ante iudic. *add., sed exp. P*
 11 phenic. *P* phinic. *R* phynic. *B* 12 ut ante coccum *om. AR, s. l. Pm 3* 13 conta-
 gione *B* 15 quia *R, Pa. c. m 2* aestimatur *PAR* 17 naturae *A* nature *R, Pa. c. m 2*
 19 conscriptum *B* 20 cederit *A* locum *om. AR, s. l. Pm 2* sic simili *A* 21 se] *add.* et
PA in operibus *P* 22 longissimam *R, Pa. c.* autem] hac *A* differentiam *R*
 animo *om. P* 23 qui *A, Pa. c. m 3* 24 quidam *B* Helias] alias *R* 25 consueverunt *PAR*
 obiurgat *Mai* enim *om. B* 27 nos *om. PAR* submoveri *A p. c.* 28 effugere *B*
 pervenire *R* 29 *alt.* non — rursus *om. PR* 30 non] nec *B* 31 honesteque] non est aeque *B*
 33 enim] autem *P*

- B προαποτρίβεσθαι μὲν, ὡς ἔφην, τοὺς ἐκ φαυλότητος ρύπους, ἀπαλλάττεσθαι δὲ μολυσμῶν. Οὕτως ἔχοντι καὶ λελαμπρυσμένῳ πρέποι ἂν ἤδη καὶ τὸ ὕψου δωματίον ἔχειν καὶ ὡσπερ ἐν ὑπερφῶ τοῖς ἐξ ἀρετῶν αὐχήμασι συναορτάζειν τε καὶ συναυλιζέσθαι τῷ Χριστῷ, ὃς δι' ἡμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὢν, ἵν' ἡμεῖς τῇ αὐτοῦ πτωχείᾳ πλουτήσωμεν. Αὐτὸ γὰρ ὑπάρχων τὸ εἶδος, ὃ 5
 C κετο γὰρ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς καὶ ὑπέστη κένουσι ἐθελούσιον καὶ, ἣ φησιν 10
 ὁ σοφὸς Ἰωάννης, σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν καὶ ὁ πρὸ παντός αἰῶνος καὶ χρόνου τὴν ἐκ θεοῦ τοῦ καὶ πατρὸς ἀπέτεξιν ἔχων τὴν ἐπέκεινα νοῦ καὶ λόγου παντός ἐπειδὴ γέγονε σὰρξ καὶ ἀνθρωπίνην ἀνέτλη γέννησιν οικονομικῶς καὶ ὁ χρόνου παντός ποιητὴς καὶ τεχνίτης, ὡς εἰς ἀρχὰς τοῦ εἶναι παρενηγεμένους, ὅτε γέγονε καθ' ἡμᾶς, ἤκουσε τοῦ πατρὸς λέγοντος· 15
 ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. Ἄρ' οὖν διὰ τοῦτο νομιοῦμεν αὐτὸν τὴν τοῦ προὑπάρχειν τῶν ὄλων ἀπεμπολήσαι δόξαν; Οὐδαμῶς. Περινοήσωμεν δὲ μάλλον ἐκεῖνο σοφῶς, ὅτι καὶ ἐν σαρκὶ γεγονότα τὸν ἴδιον υἱὸν οὐκ ἔξω τίθησιν ὁ πατὴρ τῶν ἐνότων αὐτῷ φυσικῶν ἀξιωματίων, ὁμολογεῖ δὲ πάλιν
 D αὐτόν, κἂν καὶ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς ὄρωτο σχήματι. Οὐ γὰρ διὰ τοῦτο γέγονεν 20
 ἄνθρωπος ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος, ἵνα τοῦ εἶναι θεὸς ἀπολισθήσειεν, ἀλλὰ ἵνα δὴ μάλλον καὶ ἐν προσλήψει σαρκὸς τῆς ἰδίας ὑπεροχῆς ἀνασώζοι τὴν δόξαν. Οὕτω γὰρ ἡμεῖς τῇ αὐτοῦ πτωχείᾳ πεπλουτήκαμεν ἀνακομιθείσης ἐν αὐτῷ τῆς ἀνθρωπείας φύσεως εἰς ἀξίωμα τὸ θεοπρεπὲς καὶ θάκοις ἐνδρυμένης τοῖς ἀπάντων ἐπέκεινα. Καίτοι γὰρ αἰεὶ συνεδρεύων ὡς λόγος τῷ 25
 776 A καὶ μετὰ σαρκὸς λέγοντος· κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Οὕτω καὶ προσκυνεῖσθαι φάμεν αὐτόν πρὸς τε ὑμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων οὐκ εἰς ἀνθρωπότητα ψιλὴν ἀσυνέτως καταβιβάζοντες, ἐπόμενοι δὲ τῇ θείᾳ γραφῇ καὶ φύσει 30

4 cf. II Cor. 8, 9 5 cf. Hebr. 1, 13 9 Phil. 2, 6 11 Ioh. 1, 14
 16 Psalm. 2, 7 27 Psalm. 109, 1

17 *interpres* περινοήσωμεν *legisse videtur* 24 *interpres* ἀξιωματί (pro ἁ. τὸ) *in suo exemplari habuisse videtur*

vitam agere proposuerunt, carere omni macula deterisis, ut ante dixi, sordibus pravitatis, ut sic mundi effecti nitidique locum possint in superioribus obtinere et tamquam in altissimo caenaculo per merita suae virtutis celebrare festa cum Christo, qui propter nos pauper factus est, cum sit dives, ut nos paupertate ipsius locupletemur. Nam cum sit ipse figura et forma dei patris, filius, 7 lumen gloriae et ex eo vere naturaliterque progenitus et ex omni parte omnino par similisque, aequaevus atque coaeternus, eiusdem gloriae atque fastigii, non rapinam arbitratus est esse se 10 aequalem deo, iuxta quod scriptum est. Descendit enim in terras et inanitatem subiit voluntariam et, ut ait sapientissimus Iohannes, caro factus est et habitavit in nobis et, qui ante omnia saecula generationem habebat ex patre, quam nulla mens, nulla cogitatio capere potest, postquam factus est caro et humanam sustinuit 15 generationem dispensatorie, et artifex saeculorum et factor, non ad temporis quaedam productus initia hominum more, vocem tamen patris dicentis audivit: ego hodie genui te. Numquid ergo idcirco 8 eum putabimus aeternitatis gloriam perdidisse? Minime. Illud autem magis sapienter intellegemus, quod etiam incarnatum filium pater 20 non privet suae dignitatis naturalibus ornamentis, confiteatur autem eum rursus, tametsi in habitu cernatur humano. Non enim ideo factus est homo unigenitum dei verbum, ut deus esse cessaret, sed ut in adsumptione etiam carnis propriae maiestatis gloriam intueremur. Sic enim et nos sumus paupertate ipsius locupletes 25 effecti sublata per eum natura humana in divinam quandam dignitatem et in supernis sedibus conlocata. Nam cum ipse haberet 9 semper cum patre consessum et ex ipso et in ipso naturaliter esset, tamen etiam in carne positus audiebat patrem dicentem: sede ad dexteram meam, donec ponam inimicos tuos scabellum 30 pedum tuorum. Ita eum confitemur tam a nobis oportere quam ab angelis adorari non in hominem vilem per dementiam deponentes, sed divinam secuti scripturam dei verbum cum conditione copulantes humana et mortalem divinamque naturam in unum aliquid con-

1 ante] iam *A* 3 possunt *R*, *Pa.c.m 2* 6 figura ipse *PAR* 7 ex eo —
 et om. *A R*, in *mg. m 3 P* 8 similis coaequus *PA* similisque queus *R* 12 habitabit *B*
 inhabitavit *Pa.c. Ap.c.* inhabitabit *R* quia *BR*, *Pa.c.m 2* 13 habeat *R*,
Pa.c.m 2 14 factum *B* (*add. in mg. caro factus*) sustenuit *R*, *Pa.c.m 2 A a.c.*
 15 dispensatorie *Vm 2* dispensator *cet.* 16 tã quam *Pa.c.m 2* 18 putabimus *Pp.c. Vm 2*
 putavimus *cet.* 19 intellegemus *Engelbrecht* intellegimus *codd.* quod] que
R quia *P* 21 tamen etsi *AR* enim] etiam *P* 22 unigenitus *BAR, Pa.c.* 24 pauper-
 tatis *AR, Pa.c.m 2* 26 cum *om. R, s.l. Pm 2* habere *R* 27 consensum *BP* et
 in ipso *Vm 2, om. cet.* 28 tam. etiam] tamquam *AR, Pa.c.m 3* 30 pedum *om. B*
 confitemur *Vm 2* confiteri *cet.* 32 condicione *A* 33 humanam *A, Pa.c.*

τῆ καθ' ἡμᾶς τὸν ἐκ θεοῦ φύντα λόγον συνδοῦντες εἰς ἕνωσιν καὶ εἰς ἕν
 τι τὸ ἐξ ἀμφοῖν ἀναπλέκοντες, ἵνα μὴ ὡς ἄνθρωπος ἀπλῶς θεοφορήσας νοῦτο,
 θεὸς δὲ μᾶλλον ἐνηθροπικῶς καὶ καθ' ἕνωσιν οἰκονομικῆν τὴν πρὸς γέ φημι
 τὴν ἰδίαν σάρκα καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου γέννησιν ὑποδύς. Νοηθεῖν
 γὰρ ἂν ὧδέ τε καὶ οὐχ ἑτέρως Χριστὸς εἰς καὶ κύριος εἷς, οὐκ εἰς ἄνθρωπον 5
 ἀνὰ μέρος καὶ θεὸν ἐπιτεμνόμενος μετὰ τὴν ἄρρητον συμπλοκὴν, ἀλλ' εἰ καὶ
 B νοῦτο τῶν εἰς ἐνότητά συνδεδραμηκότων ἢ φύσις διάφορος, εἰς υἱὸν ἕνα
 παραδεχθεὶς καὶ νοούμενος. Ὡς περ γὰρ ταῖς τῶν λίθων πολυτελεστέταις
 αὐγαί τινες ἐναστράπτουσι τὰ βάρη καταλευκαίνουσαι καὶ, εἰ βούλοιτό τις
 ἀποδιελεῖν τῷ λόγῳ τὴν σύγκρισιν, ἕτερον μέντοι καταθρήσειεν αὐτὴν καθ' 10
 ἐαυτὴν λίθον, ἕτερον δὲ αὐτὸ ἐν αὐτῇ νηχόμενον φῶς, πλὴν ἕν ἐξ ἀμφοῖν
 νοεῖται τὸ ὑποκείμενον, καταφθερεῖ δὲ πάντως ἢ τομὴ τὸν ἐπ' αὐτῇ λόγον
 δισταῖσα πρὸς τὸ ἀκαλλῆς τὰ πρὸς ἕνωσιν συνεννεγεμένα, οὕτω φαμὲν καὶ
 ἐπὶ Χριστοῦ· συνδεδραμημάσι γὰρ ἀπορρήτως καὶ ὡς οὐκ ἂν ἔχοι τις ἢ
 νοεῖν ἢ φράσαι πρὸς ἕν τι λοιπὸν τὸ νοούμενον θεότης τε ὁμοῦ καὶ ἀνθρω- 15
 πότης, ἵν' ἐν ταυτῷ νοῦτο καὶ ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς καὶ θεὸς ὑπὲρ ἡμᾶς·
 οὕτω τε μονογενὴς καὶ πρωτότοκος καὶ γοῦν ἐξεδόθη μὲν λαγόνων τῶν παρ-
 C θενικῶν καὶ ἦν ἐτι βρέφος, ἐφρόνει δὲ τὰ θεοῦ. Καὶ μαρτυρήσει λέγων ὁ
 μακάριος Ἡσαΐας περὶ αὐτοῦ· διότι πρὶν ἢ γινῶναι τὸ παιδίον ἀγαθὸν
 ἢ κακόν, ἀπειθεῖ πονηρίᾳ τοῦ ἐξελέσθαι τὸ ἀγαθόν. Ὅσον μὲν γὰρ 20
 ἦκεν εἷς γε τὸν τῆς ἀνθρωπότητος λόγον, οὕτω καιρὸς ἐδίδου τῷ βρέφει τὸ
 διακρίνειν δύνασθαι τῶν πραγμάτων τὰς φύσεις, ἀλλ' ἦν, ὡς ἔφη, καὶ ἐν
 ἀνθρωπότητι θεὸς ἐφίεις μὲν φύσει τῆ καθ' ἡμᾶς τὸ διὰ τῶν ἰδίων ἐρχε-
 σθαι νόμον, ἀνασῶζων δὲ μετὰ τούτου τῆς θεότητος τὸ εἰλικρινές. Νοηθεῖν
 γὰρ ἂν ὧδέ τε καὶ οὐχ ἑτέρως· καὶ φύσει θεὸς τὸ τεχθεὶν καὶ ἡ τεκοῦσα 25
 παρθένος μήτηρ ἂν λέγοιτο γενέσθαι λοιπὸν οὐ σαρκὸς καὶ αἵματος ἀπλῶς,
 καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐφ' ἡμῶν αἱ καθ' ἡμᾶς μητέρες, κυρίου δὲ μᾶλλον καὶ
 D θεοῦ τὴν καθ' ἡμᾶς ὁμοίωσιν ὑποδεδυκότος. Ὡς γὰρ ὁ θεοπέσιος γράφει
 Παῦλος, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ γυναικὸς,
 γενόμενον ὑπὸ νόμον. Οὐ γὰρ πῶ φαμεν ἐν ἀνθρώπῳ γεννηθέντι διὰ 30
 γυναικὸς τὸν τοῦ θεοῦ καθήμεσθαι λόγον, καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐν προφή-
 ταις ἦν, ψήφῳ δὲ μᾶλλον ὀρθῇ στεφανώσωμεν τὴν Ἰωάννου φωνὴν σοφῶς
 τε καὶ ἀτρεκῶς εἰρηκότος· καὶ ὁ λόγος σάρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν

19 Esai. 7, 16 29 Galat. 4, 4 33 Ioh. 1, 14

10 ἕτερον scripsi ἕτερος Migne 13 συνεννεγεμένα correxi συννεγεμένα Migne
 20 interpres pro ἐξελέσθαι cum LXX ἐκλέεσθαι legisse videtur 31 καθιέσθαι malim
 coll. p. 16, 7 καθιχομένη

ferentes ita tamen, ut non homo simpliciter theophoros intellegatur, sed magis incarnatus, qui per dispensationem copulationis corpus sibi ex virgine sancta adscivit. Hoc enim modo nec aliter intellegatur Christus unus et dominus unus, non iam partim in deum partim
 5 in hominem discernendus post arcanam illam ineffabilemque communionem, sed in unum filium accipiendus, quamvis diversa sit eorum natura, quae in eo postea concurrerunt. Quemadmodum enim
 11 in gemmis et lapidibus pretiosis aurum quoddam resplendet et lumen, quod interioris naturae declarat imaginem ac, si quis voluerit
 10 verbi causa conmixtionem illam seiungere naturalem, aliud nescio quid conspiciat ipsum per se lapidem, aliud vero lumen, quod natat in lapide, una tamen atque indiscreta materies intellegitur ex duobus et divisio huiusmodi ad foeditatem dedecusque convertet ea, quae naturali unitate conexas sunt, eodem modo etiam in Christo
 15 adserimus, quod coierunt arcana quadam ineffabilique ratione in unum deitas et humana conditio, ut in eodem simul et homo intellegatur iuxta nos et deus supra nos. Ac sic unigenitus et primogenitus editus est quidem ex utero virginali et erat adhuc parvulus, deum tamen et in infantia sapiebat. Testatur autem hoc
 20 idem divinus Esaias dicens de ipso: quoniam priusquam sciat puer bonum aut malum, non credet malitiae, sed eligit, quod bonum est. Quantum enim spectat ad mortalitatis rationem, secundum nostram naturam nondum ei tempus indulgebat, ut sciret et posset rerum discernere qualitatem, sed erat, ut ante dixi, deus
 25 etiam in forma mortali, permittens quidem nostrae naturae per suum morem legemque procedere, reservans tamen cum ea sinceram gloriam deitatis. Sic ergo intellegatur: et natura deus, qui natus
 13 est, et virgo, quae peperit, mater fuisse dicatur non carnis neque sanguinis simpliciter, qualiter etiam nostrae matres, sed dei magis
 0 30 et domini, qui humanae formae similitudinem est dignatus induere. Nam, sicut divinus scribit Paulus, misit deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege. Non enim in homine nato ex muliere iniquus dei verbum inhabitasse, quemadmodum etiam in prophetis, sed magis vocem sanctissimi Iohannis recto suffragio coronemus
 35 clare perspicueque memorantis: et verbum caro factum est et

1 ut *om. B* theoforos *Pp. c. m 2 Vm 2* theoforos *cet.* 3 intellegitur *Mai* 4 dom.] deus *AR, Pa. c. m 2* 5 arcanam *BP* 7 ea *P* eueurrerunt *A, Pa. c. m 2* concurrerant *Vm 2* 9 declarat *PAR* 11 nesciat *R* volumen *AR, Pa. r.* 12 lapidem *BR, Pa. c.* 14 etiam *om. PAR* 15 cogerunt *R, Pa. c.* archana *BPR* 16 condicio *A, Pp. c.* 17 sic *Mai* si *codd.* 19 in *om. PAR* 20 esaias *B* isaias *PAR* 21 eligit (*ex* elegit) *Pm 2* eligit (*ex* elegit) *A* elegit *BR* 22 enim] autem *AR, om. Pa. c. m 3* exspectat *BAR, Pa. c. m 3* 23 nostram *om. A* naturam *om. R, s. l. Pm 3* 31 scripsit *PAR* 33 iniquus *Pp. c. Vm 2* inquirimus *cet.* 35 memorantes *AR, Pa. c.*

ἡμῶν. Γεγενῆσθαι δὲ σάρκα τὸν λόγον ὑποληψόμεθα σαρκὸς τε καὶ αἵματος
 777 A κεκοινωνηκότα καὶ τοῦτο παραπλησίως τοῖς οὖσιν ἐν αἵματι καὶ σαρκί, τοῦτ'
 ἔστιν ἡμῶν. Καὶ εἰ γέγονε καθ' ἡμᾶς, πῶς ἦν ἀκόλουθον τὴν ἀνθρωπίνην
 αὐτὸν ἀτιμάσαι γέννησιν; Ἐσκήνωσε γὰρ ἐν ἡμῶν σαρκὶ καὶ αἵματι θεοπροπῶς
 τε καὶ ἀρρήτως τὴν ἰδίαν φύσιν οἰονείπως ἀνακρινάς. Αὕτη γὰρ ἡ τοῦ λόγου 5
 θεότης εἰ δὴ νοοῖτο μόνη καὶ καθ' ἑαυτήν, ἀποχρῶσαν ἔχει τὴν ἐκ θεοῦ
 πατρὸς γέννησιν. Καθικομένη γε μὴν οἰκονομικῶς εἰς ἔνωσιν τὴν ὡς πρὸς
 ἡμᾶς καὶ ἀναπλεχθεῖσα σαρκὶ ἤγουν τῇ καθ' ἡμᾶς φύσει τελείως ἐχούση
 κατὰ τὸν ἴδιον λόγον, τότε δὴ, τότε δίχα μῶμου παντός καὶ ἀδικουμένη
 παντελῶς οὐδὲν εἰς γε τὸ εἶναι τοῦθ', ὅπερ ἐστὶ, καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς γέννησιν 10
 παραδέξεται, οὐχ ὡς εἰς ἀρχὰς τοῦ εἶναι καλουμένη ποθέν — ἦν γὰρ αἰεὶ καὶ
 B ἔστι καὶ ἔσται καὶ χρόνου παντός πρεσβυτέραν ἔχει τὴν ὑπαρξίν —, ἀλλὰ
 τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος νόμοις διὰ τῶν ἰδίων ἐρχεσθαι λόγων ἐφειῖσα σοφῶς.
 Ὡς περ γὰρ ἰδίᾳ γέγονε τοῦ ἐκ θεοῦ πατρὸς ὄντος λόγου ἢ ἐκ τῆς ἀγίας
 παρθένου τιμία τε καὶ πάναγρος σάρξ, οὕτω καὶ πάντα πρόποντα τῇ σαρκὶ 15
 δίχα μόνης ἀμαρτίας. Πρέποι δ' ἂν μάλιστα σαρκὶ καὶ πρό γε τῶν ἄλλων ἢ
 διὰ μητρὸς ἀπότηξις. Οὐκοῦν θεότης μὲν αὐτῇ καθ' ἑαυτήν εἰ ἔξω νοοῖτο
 σαρκὸς, ἀμήτωρ ἔσται καὶ μάλα ὀρθῶς.

γ'. Παρεξηγεμένου γε μὴν εἰς μέσον ἡμῶν μυστηρίου τοῦ κατὰ Χριστὸν
 ἕτερος ἂν γένοιτο καὶ λίαν ἰσχνός ὁ ἐπὶ τῷδε λόγος. Οἰησόμεθα γὰρ ὀρθᾶ 20
 C φρονεῖν ἡρημένοι καὶ ἀπλανεστάτην ἰόντες τρίβον οὐ θεότητα γυμνήν, ἐνη-
 θρωπηκότα δὲ μάλλον καὶ ἐνωθέντα σαρκὶ τὸν ἐκ θεοῦ πατρὸς λόγον ἀποτε-
 κεῖν τὴν παρθένον παραληφθεῖσαν εἰς ὑπουργίαν τοῦ γενῆσαι σαρκικῶς τὸν
 ἐνωθέντα σαρκί. θεός οὖν ἄρα λοιπὸν ὁ Ἐμμανουήλ, μήτηρ δ' ἂν λέγοιτο
 θεοῦ καὶ ἡ τεκοῦσα σαρκικῶς τὸν ἐν σαρκὶ δι' ἡμᾶς περηνότα θεόν. Καὶ τὸ 25
 βρέφος ἦν οὐ καθ' ἡμᾶς, τοῦτ' ἔστιν οὐκ ἐν ψιλῇ καὶ μόνῃ τῇ ὁμοιότητι,
 ἀλλ' ἐν ἀνθρωπότητι μὲν διὰ τὴν σάρκα, θεῖον δὲ ὡς ὑπὲρ ἡμᾶς καὶ ἐξ
 οὐρανοῦ. Καὶ γοῦν ὁ θεοπέσιος Παῦλος· ὁ πρῶτος, φησίν, ἀνθρώπος ἐκ
 γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἀνθρώπος ἐξ οὐρανοῦ. καὶ μὴν ὁ μακάριος 30

1 cf. Hebr. 2, 14 28 I Cor. 15, 47

7 καὶ πατρὸς *interpres legisse videtur* cf. p. 30, 12 ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς
et p. 17, 15 adn. crit.; sed cf. p. 16, 22 ἐκ θεοῦ πατρὸς *et dei patris* 14 *etiam hic*
(cf. lin. 7) interpres ἐκ θεοῦ καὶ πατρὸς *legisse videtur* 17 ἀπόταξις *Migne in textu,*
sed iam conl. ἀπότηξις

habitavit in nobis. Factum autem carnem existimabimus tunc, 14
 cum carni communicasset et sanguini similiter ut nos, qui sumus
 in carne et sanguine. Et si factus est iuxta nos, quomodo consequens
 erat humanam eum generationem ignominia adficere ac non potius
 5 honorare? Habitavit enim in nobis cum carne et sanguine suam
 naturam divino modo inaestimabilique ratione quasi commiscens.
 Ipsa quidem verbi deitas si intellegatur sola ipsa per se, sufficientem
 habet generationem ex deo et patre. Sed quoniam descendit in 15
 copulationem nostri et secum humanam naturam permiscuit omnia
 10 iuxta suum modum habentem perfecta, ideo sine ulla nota et dimi-
 nutione deitatis intellegatur facta similis nostri, non ad initia
 quaedam producta, ut esse inciperet — absit! erat enim semper
 et est et erit et vetustiore omni tempore tenet substantiam —,
 sed sapienter mortalitatis legibus per sua iura procedere permittens.
 15 Nam sicut ipsius verbi, quod est ex deo et patre, fuit propria 16
 caro illa pura atque honorabilis, quae ex sancta virgine procreata
 est, ita omnia, quae carni conveniunt, absque solo peccato caro
 subire debuit et ante omnia, ut nasceretur ex matre. Ergo si extra
 carnem intellegatur deitas ipsa per se, erit sine matre et recte
 20 quidem.

III. Sed si proferamus in medium mysterium secundum
 Christum, alia erit de eo ratio tenuis sane atque subtilis. Arbitra-
 bimur enim, si recte sapere voluerimus et semitam sine errore
 calcare, non deitatem nudam, sed incarnatum et carne permixtum
 25 dei patris verbum sanctam virginem creavisse, quae electa est ad
 puerperium venerandum, ut carnaliter eum pareret, qui carnem
 est dignatus induere. Deus ergo verus Emmanuel et mater dei 2
 virgo dicatur, quae carnaliter eum peperit, qui propter nos homo
 factus est et infans erat non iuxta nos, hoc est non in sola nostri
 30 similitudine constitutus, sed erat in humana conditione propter
 carnem, divinus autem utpote supra nos et caelestis. Denique
 sapientissimus Paulus inquit: primus homo de terra terrenus,

1 habitabit BR factum Mai factam BPA facta R 2 carnem A carne
 Pa. c. ut] et A, Pa. c. fuimus AR, Pa. c. 4 ac] an P 5 sang.] commiscens
 add. AR, Pa. c. B in mg. 6 natur.] cum add. A, Pa. c. 7 deitas si] deitatis B
 8 et om. PAR descendit R, Pa. c. m 2 10 perfectam R ideo] in eo PAR deminutione R
 12 incip.] ei add. A 13 tert. et Vm 2, om. cet. substantia R 14 iure R 15 nam
 Vm 2 eam B, om. cet. et patre fuit propria B et patre et propria fuit R patre
 et propria fuit A, P (et exp.) 22 alia erit Vm 2 aliter idem cet. arbitrabimur
 Vm 2 arbitrabitur cet. 24 incarnatum BR, Pa. c. 26 carne R, P (ex carnem)
 27 dignatus est PAR ermanuel R hemanuhel A, Pa. c. m 3? 29 nostra PA
 30 in om. Mai condicione A 31 supra nos] summus A est (s. l. supra nos m 3) P

προφήτης Ἠσαίας ὡς ἐν ὄρασει προφητικῇ τὴν τοῦ μυστηρίου δύναμιν ἐπα-
 D δεύτο. Αὐτὸν γὰρ φησι τεθεῶσθαι τὸν τῶν ὄλων κύριον καὶ θεὸν ἐν τῇ
 ἀγία παρθένῳ μόνον οὐχὶ καὶ ποιούμενον τοῦ θεοῦ βρέφους τὴν καταβολήν.
 Καὶ ἐσχημάτισται μὲν ἀνθρωπίνως ὁ τῆς ὄρασεως τρόπος, νοεῖται γὰρ μὴν
 ἑτεροίως καὶ θεοπροπῶς. Τὸ γὰρ τοι θεὸν οὐ καθ' ἡμᾶς. Ἔφη δὲ οὕτως· 5
 καὶ εἶπε κύριος πρὸς με· λάβε σεαυτῷ τόμον καινοῦ μεγάλου καὶ
 γράψον εἰς αὐτὸν γραφίδι ἀνθρώπου τοῦ ὀξέως προνομήν ποιῆσαι
 σκύλων — πάρεστι γάρ — καὶ μάρτυράς μοι ποιήσον πιστοὺς ἀνθρώ-
 780 A πους, τὸν γὰρ Οὐρίαν καὶ τὸν Ζαχαρίαν υἱὸν Βαραχίου. Καὶ προσ-
 ἤλθε πρὸς τὴν προφήτιν καὶ ἐν γαστρὶ ἔλαβε καὶ ἔτεκεν υἱόν. Καὶ 10
 εἶπε κύριός μοι· κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ ταχέως σκύλευσον,
 ὀξέως προνόμεισον, διότι πρὶν ἢ γυνῶναι τὸ παιδίον λαλεῖν πατέρα
 ἢ μητέρα, λήψεται δύναμιν Δαμασκοῦ· καὶ τὰ σκύλα Σαμαρείας
 ἐναντι βασιλείως Ἀσσυρίων. Καινὸς μὲν οὖν καὶ μέγας ὁ τόμος, ὅτι καὶ 15
 αὐτὸ καινὸν τὸ Χριστοῦ μυστήριον καὶ ὁμολογουμένως μέγα κατὰ τὴν τοῦ 15
 μακαρίου Παύλου φωνήν, πλὴν ἀνθρώπου γραφίδι γράφεται. Δεῖται μὲν γὰρ
 ὁ περὶ τῆς θεότητος λόγος, εἰ γυνῆ νοῦτο πάλιν καὶ καθ' ἑαυτὴν καὶ ἔξω
 σαρκός, ἥμισθα μὲν τοῦ ἐν ἡμῖν ὄντος λόγου φράζειν οὐκ εἰδότες τὰ ὑπὲρ
 B νοῦν οὔτε μὴν οὔτε διατρανοῦν τὰ παντὸς ἐπέκεινα λόγου· δόξα γὰρ 20
 κυρίου κρύπτει λόγον κατὰ τὸ γεγραμμένον. Ἐπειδὴ δὲ γέγονεν ἀνθρώπος 20
 ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, τῇ καθ' ἡμᾶς γραφίδι
 γράφεται τὰ περὶ αὐτοῦ. Πλὴν ἐκεῖνο δὴ πάλιν φέρε δὴ, φέρε καταθρήσωμεν.
 Προστεταχὼς γὰρ τῷ προφήτῃ θεὸς λαβεῖν τε τὸν τόμον καὶ γράψαι γραφίδι
 τῇ καθ' ἡμᾶς τὰ ἐν αὐτῷ προσῆλθε πρὸς τὴν προφήτιν. Καὶ τί τὸ προσῆλθεν 25
 ἐστίν; ἀντὶ τοῦ τὸν συνόδου νόμον ἐσχηματίζετο. Προφήτιν δὲ τὴν ἀγίαν 25
 ἀποκαλεῖ παρθένον· προσεφῆτευσεν γὰρ κυοφοροῦσα Χριστόν. Εἰτά φησι· καὶ
 ἐν γαστρὶ ἔλαβε καὶ ἔτεκεν υἱόν, ὃ καὶ ὄνομα τίθησιν οὐχ ὡς ἀνθρώπων
 πάλιν ἰδικόν, ἀλλ' ἐκ τῶν κατορθωμάτων ὡς θεῷ· κάλεσον, γὰρ φησι, τὸ

6 Esai. 8, 1—4 15 cf. Coloss. 4, 3 19 Proverb. 25, 2 21 cf. Ioh. 1, 14
 26 Esai. 8, 3 28 ibid.

8 ποιῆσον *scripsi cum LXX* ἐποίησα *Migne* 13 *interpres* καὶ *pro* ἢ *legisse*
videtur 18 εἰδότες *scripsi* εἰδότες *Migne* 27 ὄνομα *scripsi* ὁ νόμος *Migne*

secundus homo de caelo caelestis. At vero beatissimus Esaias
 ut in visione prophetali vim mysterii docebat. Ipsum enim ait
 se vidisse deum omnium dominum in sancta virgine divini infantis
 prope exordia iacentem. Et figurata quidem est humano modo
 5 ratio visionis, verum aliter intellegitur et divine. Numen enim
 maius est quam nos. Itaque ait: et dixit dominus ad me: accipe
 tomum magnum novum et scribe in eo stilo hominis, ut
 velociter depraedationem faciatspoliarum—adest enim—
 et testes mihi fac fideles homines Uriam sacerdotem et
 10 Zachariam filium Barachi. Et accessit ad prophetissam
 et in utero accepit ac peperit filium. Et dixit dominus
 ad me: voca nomen eius 'velociter spolia detrahe, cito
 praedare', quia priusquam sciat puer vocare patrem et
 matrem, accipiet virtutem Damasci et spolia Samariae
 15 contra regem Assyriorum. Novus quidem tomus et magnus, 4
 quoniam et ipsum novum Christi mysterium perspicueque magnum
 iuxta beati Pauli vocem, ceterum stilo hominis scribitur. Et ipsa
 quidem ratio deitatis si nuda ac sine carne aestimetur ipsa per
 se, nostri sermonis non egebit auxilio, quippe qui non valeat
 20 explicare ea, quae sunt omni eloquentia, sensu etiam altiora;
 gloria enim domini occultat sermonem, iuxta quod scriptum
 est. Sed quoniam unigenitum dei verbum factum est caro et
 habitavit in nobis, ideo ea, quae ad ipsum referuntur, hominis
 stilo describimus. Ceterum illud rursus inspiciamus, quod, cum
 25 praecipisset prophetae deus tomum accipere et humano stilo in
 eo scribere, accessit ad prophetissam. Et quid est hoc ipsum 'accessit'?
 Morem conventionis simulabat et legem. Prophetissam vero sanctam
 virginem vocat; Christum enim praegnans prophetae inplevit
 officium. Deinde: in utero, inquit, accepit et peperit filium,
 30 cui rursus non tamquam homini speciale et proprium nomen
 inponit, sed ex virtutibus ipsius utpote deo; voca, enim inquit,

1 esaias *BR* isaias (*pr. i ex ae*) *P* 2 proph. vim] prophetaliu *BPR* mysterium *R* misteriorum *P* enim *exp. P* 3 sanctam (sancta *P*) virginem *A, Pa. c.*
 4 iacentem *Vm 2* iacentem *cet.* humana *P, Ap. c.* moderatio *AR* 5 intelligitur
BAR 7 thomum *BPR* 8 spoliarum *P p. c.* adest *coni. Engelbrecht* ait *codd.*
 9 iuriam *B* huriam *P* 10 accessi *A* profetissimam *B* 11 ac] et *PA* 12 veloc.
om. A, in mg. P m 3 13 qui *A* et] aut *PA* 14 accipiat *R* 15 thomus *BP*
 16 quoniam] quem *A* ipsi *B p. c.* perspicueque *P* et perspicue *A* et perspicueque
BR; an est perspicueque scribendum? 19 nostri] in sanctis *R* 20 ea *om. PAR*
 omnia *PR* 21 enim] aeterni *A* 22 factus *A, Pa. c.* 25 praecipisset *A, Pa. c. m 2*
 thomum *BPR* 26 prophetissimam *B, Pa. c.* 27 more *P* mortem *R* 28 an Christo
scribendum? cf. lin. 31 deum *pro deo in BPR* 29 inquit *post deinde transponit B*
 30 specialem *A, Pa. c.* nomen *om. AR s. l. P m 2* 31 deo *Vm 2* deum *BPR* domini *A*

- C ὄνομα αὐτοῦ ταχέως σκύλευσον, ὀξέως προνόμεισον. Γεννηθὲν γὰρ εὐθύς τὸ βρέφος τὸ θεῖον καὶ ὑπερκόσμιον ἦν μὲν (ἐν) σπαργάνοις ἔτι καὶ ἐν κόλπῳ μητρὸς διὰ τὸ ἀνθρώπινον· ἐπειδὴ δὲ ἦν πρὸς τούτῳ καὶ φύσει θεός, ἀπόρρητος δύναμις προενόμεισεν εὐθύς τὰ σκεύη τοῦ Σατανᾶ. Ἀφίκοντο γὰρ ἐξ ἀνατολῆς οἱ μάγοι ζητοῦντες αὐτὸν καὶ λέγοντες· ποῦ ἔστιν ὁ τεχ- 5
θεὸς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτόν. Οὐκοῦν θεία μὲν ἡ γέννησις, εἰ καὶ ἀνθρωπίνως ἐπράττετο διὰ τὸ ἀνθρώπινον, θεός δὲ κατὰ φύσιν ὁ Ἐμμανουὴλ καὶ αὐτοῦ τὰ σπάργανα συνεχομένου μὲν ἀνθρωπίνως, ἀναμιμπλάντος δὲ θεικῶς τῆς ἰδίης ὑπεροχῆς οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ τὰ κατω- 10
- D τέρω καὶ πάντα συνέχοντος τὰ δι' αὐτοῦ γεγονότα πρὸς εὐ εἶναι καὶ συνεστάναι. Κἂν ἀκούσης, ὅτι προέκοπτεν ἡλικία (τε) καὶ σοφία καὶ χάριτι, μὴ σοφὸν ἐξ ἐπιδόσεως γενέσθαι νομίσης τὸν τοῦ θεοῦ λόγον. Διαμέμνησο δὲ μᾶλλον γεγραπτός ὠδίπου τοῦ θεσπεσίου Παύλου· Χριστὸς θεοῦ δύναμις καὶ θεοῦ σοφία. Μηδ' αὖ ἐκεῖνο φληνάφως τολμήσης 15
εἰπεῖν, ὅτι τὸ προκόπτει ἐν ἡλικίᾳ τε καὶ σοφίᾳ καὶ χάριτι τῷ ἀνθρώπῳ προσάφωμεν· τοῦτο γάρ, οἶμαι, ἔστιν ἕτερον οὐδὲν ἢ διελεῖν εἰς δύο τὸν ἕνα
- 781 A Χριστόν, ἀλλ', ὡςπερ ἔφην ἀρτίως, προαιώνιος ὢν ὁ υἱὸς ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς εἰς υἴον ὠρίσθαι λέγεται θεοῦ τῆς ἰδίης σαρκὸς τὴν γέννησιν οἰκειούμενος οἰκονομικῶς. Οὕτω καὶ ὑπάρχων σοφία τοῦ γεγεννηκότος 20
προκόπτει ἐν σοφίᾳ λέγεται καίτοι παντέλειος ὢν ὡς θεός τὰ τῆς ἀνθρωπότητος ἴδια διὰ τὴν εἰς ἄχρον ἔνωσιν εἰς ἑαυτὸν εἰκότως ἀναλαβόν. Ἄλλ' ἴσως ἔρσει τις· εἶτα πῶς κενώρηκεν ἡ ἀνθρώπου φύσις τῆς ἀπορρήτου θεότητος ὑπεροχῆν, καίτοι θεοῦ φύσιν ἀκούω λέγοντος ἐναργῶς τῷ μακαρίῳ Μωσῆ, ὅτι οὐδεὶς ὄψεταί το πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται; Εἰ δὲ ἄτλητος 25
ἡ θεὰ καὶ δύσοιστον ἔχει τὴν προσβολήν, ποῖον ἂν ἔχοι λόγον ἢ σύνοδος;

4 cf. Matth. 12, 29, cf. ibid. 2, 1 5 Matth. 2, 2 12 Luc. 2, 52
14 I Cor. 1, 24 25 Exod. 33, 20

2 ἐν *addidi*, *om.* Migne ὅτι Migne in *textu* ἔτι *var. lect.* 3 τοῦτο Migne 30
in *textu* τούτῳ *corr. in notis* 12 τε *addidi coll. lin.* 16 24 ὑπεροχ[ῆν] ἰσχύιν *var. lect.*
26 [α] δύσοιστον Migne; an ἀπόρρητον legit *interpres?*

nomen eius 'velociter spolia detrahe, cito praedare'. Natus 6
 est enim continuo infans ille divinus et omni mundo excellentior
 et erat quidem in cunabulo gremioque genetricis propter morem con-
 ditionis humanae; sed quoniam adhuc erat etiam deus, arma Satanae
 5 virtutibus detrahebat arcanis. Advenerunt enim magi de oriente
 quaerentes ipsum et dicentes: ubi est rex Iudaeorum? Vidimus
 enim stellam eius in oriente et venimus adorare eum. Ergo 7
 divina quidem illa generatio, etsi propter conditionem hominum
 more agebatur humano, deus vero vere et naturaliter Emmanuhel,
 10 qui videbatur quidem more hominum <cunabulo> contineri, adtamen
 divino modo caelum et terram, inferiora etiam suae maiestatis
 utpote deus inplebat et continebat omnia, quae per ipsum bene
 fuerant constituta. Et si audieris, quod proficiebat aetate et
 sapientia <et gratia>, numquam arbitreris processu vel in-
 15 cremento aliquo sapiens factum esse dei verbum. Memineris enim
 sapientissimi Pauli scribentis: Christus dei virtus et dei sapientia.
 Sed nec illud audeas proterve dicere, quod hoc ipsum, quod 8
 dicitur profecisse aetate et sapientia et gratia, homini adscribendum
 sit; hoc enim est, ut opinor, unum Christum in duo dividere, sed,
 20 quemadmodum paulo ante diximus, filius ante tempora omnia natus
 extremis tamen saeculi temporibus dicitur filius dei fuisse ideo quod
 suae carnis generationem dispensatorie familiarem et propriam esse
 dicebat. Itaque cum sit sui sapientia genitoris, proficere sapientia
 dicitur deus in omnibus perfectissimus ideo, quod ea, quae sunt
 25 propria conditionis humanae, propter incarnationem voluntate
 suscepit. Dicet aliquis, quomodo potuerit hominis natura maiestatem 9
 capere deitatis, praesertim cum deus ipse dixerit manifeste beatis-
 simo Moysi, quoniam nemo videbit faciem meam et vivet.
 Si igitur intolerabilis deitas et inaccessibilem habet adtactum,
 30 quomodo credibile videatur deum in unum et hominem convenisse?

2 et] ut R 3 mortem R condicionis A 4 ad haec Mai sathanae BR
 5 archanis BAR, Pa. c. enim om. PA 7 orientem B ut adoremus B 8 quaedam
 BPRFC, fort. recte condicionem A 9 morte R vere om. PAR emmanueel AC 10 qui
 om. C more (morte R) hominum quidem PAR cunabulo addidi, om. codd. continere
 FC attamen PA ac tamen FC 11 caelum terra inferiora quidem suae FC terras B
 12 implevit A, Pa. c. m 3 13 quod] que R quia P 14 et gratia addidi coll. lin. 18,
 om. codd. praecessu B 15 verbum dei PAR memineris Vm 2 meminero
 cet. 17 sed — sapientia R in mg. ne FC 17 quia pro pr. quod P 20 quemadmodum A
 21 saeculi om. AR, in mg. Pm 3 quod (cf. lin. 24)] quia PF que AR 23 dicebat
 Mai ducebat codd.; an docebat scribendum? sit om. P genitoris — sapientia om.
 FC 24 quia P que R 25 proprie PAR condicionis A 26 suscipit FC dicit
 AR, Pa. c. m 2 quomodo] add. fieri B, s. l. Pm 3 poterit Pa. c. 27 manifestissime PA,
 manifestissimo Ra. c. beatissimo om. PAR 28 moyse B mose R, Pa. c. meam]
 beata add. R beatam exp. P 29 intollerabilis A, Pa. c. 30 in unum om. AR, s. l. Pm 3

Ἐγὼ δὲ πρὸς τοῦτο φαίην ἄν, ὅτι καὶ πέρα λόγου τὸ θαῦμα καὶ ταῖς
 καθ' ἡμᾶς ἐνοσίαις οὐχ ἀλώσιμος τῆς εἰς ἅπαν οἰκονομίας ὁ τρόπος, πλήν
 B σοφῶς ἐπράττετο θεοῦ τὴν ἰδίαν φύσιν καὶ τοῖς ἄγαν ἀσθενεστάτοις οἰστῆν
 ἀποφαίνοντας. Καὶ γοῦν τὸ σεπτὸν δὴ τοῦτο καὶ ἀξιάγαστον ἀληθῶς μυστή- 5
 ριον ὁ τῶν ὄλων θεὸς φανερόν ἐποίηε τῷ πανσόφῳ Μωσῆ παραδείγματι χρῶ-
 μενος σαφεῖ καὶ ἐναργεστάτῳ. Τίς δ' ἂν νοῦτο καὶ ὁ τοῦδε τρόπος, αὐτὸ
 διδάξει τὸ γράμμα τὸ ἱερόν. Ἔχει δὲ οὕτω· καὶ Μωσῆς ἦν ποιμαίνων
 τὰ πρόβατα Ἰοθὼρ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ τοῦ ἱερέως Μαδιάμ καὶ
 ἤγαγε τὰ πρόβατα ἐπὶ τὴν ἔρημον καὶ ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος Χωρήβ.
 Ὁφθῆ δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου ἐν πυρὶ φλογὸς ἐκ τοῦ βάλτου· καὶ 1
 ὄραξ, ὅτι ὁ βάλτος καίεται πυρὶ, ὁ δὲ βάλτος οὐ κατεκαίετο. Εἶπε
 C δὲ Μωσῆς· παρελθὼν ὄψομαι τὸ ὄραμα τὸ μέγα τοῦτο, ὅτι οὐ
 κατακαίεται ὁ βάλτος. Ὡς δ' εἶδεν ὁ κύριος, ὅτι προσάγει ἰδεῖν,
 ἐκάλεσεν αὐτὸν κύριος ἐκ τοῦ βάλτου λέγων· Μωσῆ, Μωσῆ. Ὁ δὲ
 εἶπε· τί ἔστι; Καὶ εἶπε· μὴ ἐγγίσῃς ὧδε· λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ 1
 τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος, ὃν σὺ ἔστηκας, γῆ ἁγία ἐστὶ. Καὶ
 εἶπεν αὐτῷ· ἐγὼ εἰμι ὁ θεὸς τοῦ πατρός σου, θεὸς Ἀβραάμ καὶ
 θεὸς Ἰσαὰκ καὶ θεὸς Ἰακώβ. Ἀπρόσιτον μὲν οὖν ἀποφαίνει τὴν προσ-
 βολὴν καὶ αὐτῷ δὴ τότε τῷ μακαρίῳ Μωσῆ κατασημαίνων, ὅτι ταῖς τοῦ
 νόμου παιδαγωγίαις καὶ ταῖς διὰ τύπων σικαῖς εἰ ἀποχρῶτό τις, οὐκ ἂν 2
 ἐγγὺς γένοιτο τοῦ Χριστοῦ· τετελείωκε γὰρ ὁ νόμος οὐδέν. Πλὴν
 ἐκεῖνο καταθαυμάζειν ἄξιον· πῦρ ἦν ὁρώμενον ἐν τῷ βάλτῳ καὶ φωνὴν
 D ἤφειε λέγων· ἐγὼ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραάμ τοῦ πατρός σου. Οὐκοῦν αὐτὸς
 ἦν ὁ κύριος ἐν εἶδει πυρός καταδραττόμενος μὲν τοῦ φυτοῦ καὶ ὄλον ἐξ ὄλου
 διέπων, καταπιμπράς δὲ οὐδαμῶς. Καίτοι πῶς οὐ πέρα λόγου παντός τὸ 25 25
 δρώμενον ἦν τὴν οὕτω λεπτήν καὶ εὐκατάπρηστον ὕλην τῆς τοῦ πυρός
 ἀλογίσαι προσβολῆς; Μᾶλλον δὲ πῶς οὐκ ἂν ἀγάσαιτό τις τὴν τῆς φλογὸς
 ἡμερότητα φειδομένην ὄρων τοῦ βάλτου; Ἄλλ' ἦν τύπος, ὡς ἔφην, εἰς παρά-
 δεῖγμα σαφές τοῦ μυστηρίου τοῦ κατὰ Χριστόν. Ὡςπερ γὰρ γέγονεν
 οἰστόν τῷ θάμνῳ τὸ πῦρ, οὕτω καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς φύσει τῆς θεότητος 30 30
 784 A ἡ ὑπεροχῆ. Οὐκοῦν ὅσον μὲν ἦμεν εἰς νοῦν τε καὶ λόγους τοὺς ἐν ἡμῖν,

7 Exod. 3, 1—6 21 Hebr. 7, 19

9 ἐπι] ὑπό var. lect. 16 fortasse ἐν ᾧ pro ὃν scribendum?

Ego vero adversus huiusmodi quaestionem dixerim quidem supra
 omnem modum et genus miraculi et supra omnem nostrae mentis
 cogitationem et sensum dispensationis huius esse rationem, sed
 tamen agebatur sapienter deo suam naturam etiam inbecillitati
 5 nostrae tolerabilem faciente. Itaque hoc praeclarum et venerabile 10
 nostrum mysterium creator omnium deus et dominus sapientissimo
 Moysi per exempla perspicua demonstrabat. Id autem ipsae sacrae
 litterae nobis aperient, quae se ita habent: Moyses autem pascebat
 oves Iothor soceri sui sacerdotis Madiam et egit oves in
 10 heremo et venit in montem Coreb. Apparuit autem illi
 angelus domini in flamma ignis de rubo et vidit, quia
 rubus ardet igni, rubus vero non conburebatur. Dixit
 autem Moyses: transiens videbo visum magnum istud,
 quid sit, quoniam non conburitur rubus. Cum ergo vidisset
 15 dominus, quia ascendit videre, vocavit de rubo dicens:
 Moyse, Moyse. Atque ille dixit: quid est? Dixit illi dominus:
 ne accesseris huc; solve calciamentum de pedibus tuis;
 locus enim, in quo stas, terra sancta est. Et dixit illi: ego
 sum deus patris tui, deus Abraham et deus Isaac et deus
 20 Iacob. Inaccessibilem quidem locum esse testatur etiam ipsi 11
 sapientissimo Moysi illud scilicet declarans, quod si quis mera
 legis doctrina et exemplis umbrarum solis velit esse contentus,
 nunquam Christum possit attingere; lex enim nihil inplevit.
 Ceterum illud dignum est admirari: flamma erat, quae apparebat
 25 in rubo et vocem emittebat dicens: ego sum deus Abraham
 patris tui. Ergo ipse erat dominus in specie flammae comprehendens
 quidem et conburens arborem, flamma tamen eam minime conburens.
 Atquin hoc omnem fidem videtur excedere, quod ignis tenacis 12
 violentissimam naturam levis fragilisque materies non curabat.
 30 Immo potius quis non flammae illius lenitatem mansuetudinemque
 admiretur videns eam ligno parcentem? Sed erat, ut iam ante
 dixi, umbra quaedam exempli secundum Christum mysterii. Quem-

2 alt. omnem om. B, exp. P 4 inbecillitate R, BPa. c. 5 facientem AR venerabilem
 R, Pa. c. 7 moyse B mose R, Pa. c. m 2 9 iethro PA ietro R madian PAR
 10 herimo R eremum Mai et venit om. PAR horeb PAR aparuit A, Pa. c. m 2
 11 et — igni om. PAR 12 arderet Mai dicit R 13 moyses Pa. c. istum A 14 quon.]
 quod PA vidit B 15 qui R accessit ex arcendit P 16 moyses bis A mose
 bis R, Pa. c. m 2 adque B adquem PAR dom.] deus PAR 17 calciam.] tuum add. A
 de om. B 19 et post Abraham om. PAR 21 moyse BR mose Pa. c. m 2 mira
 AR, Pa. c. m 2 23 inplebit BAR 24 erat om. AR, s. l. P m 3 25 habraham A
 27 flammae A 28 atq; in Pa. c. atque in AR quod ignis] quae dignis R, Pa. c. m 2
 tenaces R, Pa. c. 29 lenis A materia PA 30 que om. R. 31 parcente B parentem
 AR, Pa. c. m 2 32 umbrae A exemplis AR, Pa. c. christi A, Pa. c. m 2
 mysterium A

- ἀσύμβατα μὲν ἀλλήλοις εἶεν ἂν εἰκότως εἰς ἐνότητά φυσικὴν θεότης καὶ ἄνθρωπότης. Συνέβη δ' οὖν ὅμως ὡς ἐν γε Χριστῷ καὶ εἰς ἐξ ἀμφοῖν Ἐμμανουήλ· ὁ δὲ δὴ τιθεὶς ἀνά μέρος καὶ ἄνθρωπον ἡμῖν ἀνιστάς καὶ υἷον ἕτερον ἰδικῶς παρὰ τὸν ἐκ θεοῦ κατὰ φύσιν οὐ συνίστησιν ἀκριβῶς τοῦ μυστηρίου τὸ βάθος. Οὐ γὰρ ἄνθρωπῳ λελατρεύκαμεν καὶ προσκυνεῖν ἐγνώκαμεν 5 5
 μυσταγωγούντων ἀγίων, θεῷ δὲ μᾶλλον, ὡς ἔφη, ἐνηθροπηκότι καὶ ὡς ἐν νοουμένῳ μετὰ τοῦ ἰδίου σώματος τῷ ἐκ πατρὸς ὄντι λόγῳ. Ταύτη τοι καὶ βασιλέα φημὲν ἀνχιδεδείχθαι πάλιν ἐφ' ἡμᾶς τὸν Ἐμμανουήλ. Ὁ μὲν γὰρ θεὸς καὶ πατὴρ διὰ φωνῆς προφητῶν ἐποιεῖτο τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ τε πέρι
 B καὶ τῶν ἀγίων ἀποστόλων εἰπών· ἰδοὺ δὴ βασιλεὺς δίκαιος βασιλευσεὶ 10 10
 καὶ ἄρχοντες μετὰ κρίσεως ἄρξουσιν. Αὐτός γε μὴν ἔφη διὰ φωνῆς τοῦ Δαβὶδ· ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ Σιών ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ διαγγέλλων τὸ πρόσταγμα κυρίου. Καὶ μὴν καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ βασιλείας τὸν ζυγὸν ὑποτρέχειν ἐκέλευε προστιθεὶς ἐναργῶς·
 δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ 15 15
 ἀναπαύσω ὑμᾶς· ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς. Ἄλλ' εἴπερ ἐστὶ βασιλεὺς αὐτὸ δὴ τοῦτο φίλος κατ' ἡμᾶς νοούμενος ἄνθρωπος καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον τῇ κατ' ἡμᾶς φύσει συμβεβηκῶς εἰς ἐνωσιν ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος, οὐδὲν τι μᾶλλον τὰ κατ' ἡμᾶς ἐν ἀμείνοσι τῶν ἀρχαιοτέρων, καίτοι κεκαινουργῆσθαι λεγόμενα πρὸς τὸ ἀσυγκρίτως ὑπερκείμενον διὰ τοι τὸ βασι- 20 20
 λεῦσαι Χριστὸν ἐφ' ἡμᾶς.
 C δ'. Ἔστι δὲ ἐφ' ἡμῖν τοιόνδε τι πάλιν βεβασιλευκε μὲν γὰρ τῶν ἐξ Ἰσραὴλ ὁ τῶν ὅλων θεὸς διὰ προφητῶν ἀγίων· προκέχριστο δὲ εἰς τοῦτο καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ὁ θεσπέσιος Μωσῆς, εἶτα μετ' ἐκεῖνον οἱ καθ' ἑξῆς. Διέποντος δὲ τὴν οἰκονομίαν τοῦ ἁγίου Σαμουὴλ πρὸς ἀπονοίας ἐκτόπους 25 25
 ὠλισθηκότες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ καὶ τῆς ὑπὸ θεῷ βασιλείας οὐκ οἶδ' ὅπως ὀλιγορήσαντες προσήσαν λέγοντες· ἰδοὺ σὺ γεγῆρακας καὶ οἱ υἱοὶ

10 Esai. 32, 1 12 Psalm. 2, 6—7 15 Matth. 11, 28—29 27 I Reg. 8, 5

4 τὸν scripsi τὴν Migne 23 προκέχριστον var. lect.; an προκέχριστο scribendum? 30

admodum igitur flamma illa fructici fuit tolerabilis, ita etiam nostra
 natura capax esse potuit eminentiae deitatis et, quantum spectat
 ad rationes et sensus humanos, nequaquam inter se possint con-
 venire deitas et humana conditio, convenerunt tamen in Christo
 5 et unus ex ambobus Emmanuhel est. Qui vero separat et hominem
 seorsum ponit et filium alium aestimat praeter eum, qui est dei
 patris filius naturalis, is mihi videtur altitudinem nostri mysterii
 diligenter intellegere et videre non posse. Neque enim hominem 13
 coluimus et adoravimus sanctorum secuti doctrinam, sed deum
 10 magis incarnatum, qui suum corpus et dei patris verbum in unum
 coniunxit et contulit. Ideoque rursum et regem supra nos ipsum
 Emmanuhel inquamus constitutum. Deus enim et pater prophetarum
 voce et declarationem designabat eius et sanctorum apostolorum
 15 principabunt. Ipse vero ait per vocem David: ego autem con-
 stitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum eius
 praedicans praeceptum domini. Nec non etiam regni sui iugum 14
 nobis subire iubebat adiciens manifeste: venite ad me omnes
 laborantes et onerati et ego reficiam vos; tollite iugum
 20 meum supra vos. Quodsi et rex dumtaxat et homo merus et
 nostri similis intellegitur et non magis unigenitum dei verbum
 cum natura nostra convenerit, ergo nec nostra saecula prae antiquis
 plus aliquid meruerunt, quae inquamus nova effecta et pristinis
 incomparabiliter meliora, in quibus etiam Christus regnavit.

25 IV. Est autem tale, quod dico: regnavit quidem super
 populum Israhel deus dominus omnium per prophetas; constitutus
 autem est ad tale officium ante alios omnes sanctus Moyses, deinde
 post illum alii serie temporum ordinati sunt. Gerente vero dis-
 pensationis curam divino Samuhel ad contumaciam flagitiosam
 30 lapsus Israhel et a regno dei impatienter volens deficere dicebat:

1 fructici *BR* 2 exspectat *AR, Pa. c. m 2* 3 rationis *B* possint inter se *B*
 possent *A* 4 condicio *A* christum *AR, Pa. c. m 3* 5 emmanuel *BAR* 6 est
om. BR 7 is *om. AR, s. l. P m 3* 8 non enim *A* 9 coluimus *V m 2 colomus Pa. c.*
colimus cet. adoravimus *B* adoramus *cet.* 10 verbum *V m 2, om. cet.* 11 sursum *R*
 12 emmanuel *BAR* in quibus *R, Pa. c. m 3* 13 *pr. et om. A* declaratione *P* de-
 signabatur *P* designat *R* eius *exp. P* 14 regnabit *V m 2 P p. c. m 2* regnavit
cet. princeps *R, A a. c. Pa. c. m 2* 15 princip.] regnabunt *PA* rex constitutus
 sum *B* 16 montem — domini] montem (monte is *R*) et reliqua *PAR* 18 adiacens
A a. c. m 2 dicens *ex adiacens P* 19 laborantes et *scripsi, om. B*, qui laboratis *et*
pro et onerati — supra vos *add. et reliqua usque leve PAR* 20 quia si *P* 23 quae
 inq.] quem quibus *R* quae in quib. *Pa. c. m 3* 25 quod] que *R* 26 israel *PA* per
om. R 27 est autem *PA* sanctos *PAR* Moyses] mores *A, Pa. c. m 2* 28 gerenti
AR, Pa. c. m 2 29 samuele *V m 2 samuhele Mai* 30 lapsus] est *add. P* israel *PA*
 inpatienter *B* et regni dei impatiens *V m 2*

σου οὐ πορεύονται ἐν τῇ ὁδῷ σου. Καὶ νῦν κατὰσθησον ἐφ' ἡμᾶς βασιλέα τοῦ δικάζειν ἡμᾶς καθὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη. Καὶ κατεπικραίνετο μὲν ὁ προφήτης ἐν τούτῳ λίαν. Εἶπε δὲ κύριος πρὸς αὐτόν· ἔκουε τῆς φωνῆς τοῦ λαοῦ, καθὰ ἂν λαλήσωσι πρὸς σε, ὅτι οὐ σὲ ἐξουθενήκασιν, ἀλλ' ἦ ἐμὲ ἐξουθενήκασι τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐπ' αὐτῶν. Ἀνεδείκνυτο δὲ οὕτως ὁ Σαούλ, περὶ οὗ φησιν ἐν προφήταις ὁ τῶν ὄλων θεός· καὶ ἔδωκα αὐτοῖς βασιλέα ἐν ὀργῇ μου καὶ ἔσχον ἐν τῷ θυμῷ μου συστροφὴν ἀδικίας. Ἔστι τοίνυν οὐδαμῶθεν ἀμφιβάλλειν, ὡς ἐν ὀργῇ δέδοται βασιλεὺς ἄνθρωπος ὣν ὁ Σαούλ τοῖς τὴν ὑπ' αὐτῷ τῷ τῶν ὄλων θεῷ βασιλείαν διωθουμένοις. Ἀσυγκρίτως γὰρ ἄμεινον τὸ αὐτῷ μᾶλλον ἐπιείχεσθαι κατεξουχῆσαι θεῷ. Ἄλλ' εἴπερ ἐστὶ καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ἐν ἀνθρωπιᾷ μορφῇ περηνῶς ὁ λόγος, δέδοται δὲ βασιλεὺς καὶ κεκράτηκε τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἄρα τις εἰς τοῦτο ληρίας καθήκοιτο ἂν, ὡς οἶσθαι καὶ εἰπεῖν, ὅτι καὶ αὐτὸς βεβασίλευκεν ὡς ἐν ὀργῇ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός καί, ἐπειδήπερ ἐσμὲν ἐν προσκρούσει καὶ ἀμαρτίαις, ὑπέβηκε καὶ ἡμᾶς τοῖς ἀνθρώπου ζυγοῖς; Καίτοι πῶς ἂν ἐνδοιάσειέ τις, ὡς ἀπάσης ἀμαρτίας ἀπηλλάγμεθα διὰ τῆς πίστεως; Πῶς οὖν ἐτι λυπεῖται θεός; πῶς ἐτι κολάζει τοῖς ἐξ ὀργῆς κινήμασι τοὺς ἡγιασμένους; Ἄλλ' ἔγωγε φαίην ἂν, ὅτι καὶ ἀμαρτιῶν ἀπηλλάγμεθα καὶ τοῖς ἐκ θείας ἡμερότητας ἀγαθοῖς καταμεθύει τὰ καθ' ἡμᾶς. Οὐκοῦν οὐκ ἄνθρωπος βεβασίλευκεν ἐφ' ἡμᾶς, θεὸς δὲ μᾶλλον ἐν ἀνθρωπότητι περηνῶς ὁ υἱὸς οὔτε τῶν ἰδίων ἀξιομάτων ἐκβεβηκῶς τὴν δόξαν διὰ τὸ ἀνθρώπινον οὔτε μὴν τὴν καθ' ἡμᾶς ὁμοίωσιν ἀτιμᾶζων οικονομῶς. Ἄλλως τε — χρῆναι γὰρ οἶμαι κάκεινο ἰδεῖν — εἰ κατηγοροῦνται τινες τῶν πεπλανημένων καὶ εἰσὶν ἐν τῷ διαβεβλήσθαι λίαν ὡς ἀλλάξαντες τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνας φθαρτοῦ ἀνθρώπου, παραιτητέον εὖ μάλα καὶ ἡμῖν αὐτοῖς τὸ ἐν ψιλῇ καὶ μόνῃ τῇ καθ' ἡμᾶς φύσει καταλογίζεσθαι τὸν Χριστόν, ἀδιάσπαστον δὲ τὴν ἔνωσιν τὴν πρὸς γέ φημι τὸν ἐκ θεοῦ πατρός λόγον τῇ ἀνθρωπιᾷ φυλάττωμεν φύσει, ἢ ὡς θεὸς προσκυνῆται λοιπὸν πρὸς τε ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἄνω πνευμάτων. Καὶ εἰ παγγάλεπον ἀληθῶς τὸ λατρεύειν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, τετάγμεθα δὲ λατρεύειν Χριστῷ, ἀνωτέρω κτιστῆς νοοῖτο φύσεως ὡς θεός, κἂν εἰ ἐκτίσθαι νοοῖτο διὰ τὸ ἀνθρώπινον. Ταύτην ἐφ'

3 I Reg. 8, 7 7 Os. 13, 11 25 cf. Rom. 1, 23

7 verba καὶ ἔσχον — ἀδικίας ex Os. 13, 11—12 *interpres latinus non legisse videtur* 9 αὐτῷ *scripsi* αὐτῶν *Migne* 13 ἄρα τις *scripsi* ἄρα τις *Migne* 28 φυλάττωμεν *scripsi* φυλάττομεν *Migne*

ecce tu senuisti ***. Indignabatur quidem huius causa propheta:
 Dixit autem dominus ad eum: audi vocem populi, iuxta
 quae locuntur ad te, quoniam non te spreverunt, sed me
 spreverunt, ut non regnem super ipsos. Itaque ordinabatur
 5 Saul, de quo ait per prophetas deus: et dedi eis regem in ira mea.
 Est igitur nemini dubium, quod in ira datus sit homo rex Saul 2
 illis, qui dei regnum sceleratissime spreverunt. Multum enim
 praestabilius est nos esse regni dei servitio subiugatos. Quodsi
 est homo nostri similis Christus et non in forma hominis visum
 10 dei verbum, constat autem eum regem datum esse et terrarum
 omnium regnum tenuisse, potest aliquis ad deliramenta et ineptias
 praecipitatus dicere, quod et ipse regnaverit in ira dei et patris
 et, quia sumus in offensionibus et delictis, ideo et nos deus humano
 iugo submiserit? Sed quis hoc possit unquam dubitare nos omni 3
 15 culpa liberatos esse per fidem? Quomodo igitur adhuc deus irascitur?
 Vel quare nos indignationis motibus punit, qui sumus sanctificati?
 Ego vero aio nos et omni culpa esse liberatos et donis divinae
 clementiae et mansuetudinis abundare. Igitur non homo regnavit
 super nos, sed deus in humana forma visus filius, qui nec gloria
 20 dignitatis suae per incarnationem privatus est nec propter dis-
 pensationem nostri similitudinem aspernatus. Deinde — id enim 4
 quoque dicendum est — si quorundam caecum criminamus errorem
 et sunt illi in vituperatione maxima constituti, quod aeterni et in-
 corruptibilis dei gloriam mutaverunt in similitudinem imaginis
 25 corruptibilis hominis, et nobismet ipsis hoc censeo fugiendum,
 ne in sola et nuda similitudine nostrae naturae Christum esse
 credamus, sed magis individuum atque inseparabilem copulationem
 humanae carnis et dei verbi servemus, ut iam utpote deus tam
 a nobis quam a sanctis angelis adoretur. Et si est admodum 5
 30 criminis atque culpabile praeter creatorem creaturae servire,
 nos autem Christo sumus eruditi servire, aestimemus eum omni
 creaturae esse superiorem, immo ipsum creatorem potius, licet ipse

1 lacunae, qua reliqua scripturae sacrae verba hausta sunt, signum posui
 indign. — propheta om. PAR 2 audiui AR, Pa. c. 3 quae] quod A loquuntur P non
 om. A, in mg. P m 3 sed me om. R, s. l. P m 3 4 spreverunt om. PR 5 prophetam
 PAR dedit B in ira mea] in framea B 7 sceleratissimi B 8 quam si A quia si P
 10 autem (exp., s. l. eum) regem P m 3 eum om. AR 11 deliramenta R, A Pa. c. m 2
 12 quod] que R regnavit Mai 13 quia sumus] qui sumptis B 17 nos et] nos ex
 AR, Pa. c. m 2 18 habundare BR 21 nostri] viri A uñ Pa. c. m 3 22 crimi-
 namur P 23 vituperationem R constitutioquo? R quod aet.] coaeterni PA 24 muta-
 verint V 26 nec AR, Pa. c. 31 autem] a add. PA eruditi] add. dō in mg. P m 3
 32 creatura A esse] se add. BR, exp. P ipsum et potius sign. superscr. transponit P
 ipse] ipsum A

ἐαυτῷ κρατύνων τὴν δόξαν τοῖς ἀπειθεῖν ἐλομένοις ἐπεφώνει ποτὲ μόνον οὐχὶ καὶ νωθεῖν ἐγκαλῶν· εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς μου, μὴ πιστεύετε μοι· εἰ δὲ ποιῶ, καὶ ἐμοὶ μὴ πιστεύετε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύετε. Ἦσαν γάρ, ἦσαν τῶν ἀσυνέτων τινὲς οἱ σμικρὰ περὶ αὐτοῦ διὰ τὴν σάρκα φρονοῦντες κατεξαιστώμενοί τε φληγάφως καὶ κνηδὸν 5 ἐπιτρέχοντες προφασίζόμενοι τε προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις ἐπικαιτωμένῳ λέγοντες· περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. Ἡμεῖς δὲ ταῖς τῶν ἐκεῖνα περρονηκῶτων ἀβελτηρίαις ἐρρωσθαι φράσαντες μακρᾶς καὶ ἀκαταλήτοις εὐφημίαις

D καταγεραίρωμεν καὶ τῆς Φαρισαίων σακιοτήτος τὰ ἀμείνω φρονεῖν ἐγνωκότες 10 ἐροῦμεν αὐτῷ· περὶ καλοῦ ἔργου καταπεπλήγμεθά σε, ὅτι θεὸς ὢν φύσει γέγονας ἄνθρωπος. Καὶ διὰ ποῖν αἰτίαν; Ἐπειδὴ γὰρ ἐστὶ ζωὴ κατὰ φύσιν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ἴδιον σῶμα ἐποίησατο τὸ φθείρεσθαι πεφυκός, ἵνα τῆς ἐν αὐτῷ νεκρότητος παραλύσας τὴν δύναμιν μεταστοιχειώσῃ πρὸς ἀφθαρσίαν.

Ὡς περὶ γὰρ ὁ σίδηρος ταῖς ἀκμαιοτάταις τοῦ πυρὸς ὁμιλήσας προςβολαῖς 15 πρὸς ἰδέαν εὐθύς τὴν ἐκεῖνου μεταχρώννυται καὶ τὴν τοῦ νικῶντος ὠδίνει 787 A δύναμιν, οὕτω καὶ ἡ τῆς σαρκὸς φύσις τὸν ἀφθαρτον καὶ ζωοποιὸν τοῦ θεοῦ λόγον εἰσδεδεγμένη μεμένηκε μὲν, ἐν οἷς [οὐκ] ἦν, οὐκέτι, φθορᾶς δὲ ἀμείνων ἀπεφάνθη λοιπόν. Καὶ ἐπεὶ περ ἐστὶν αὐτὸς τοῦ κόσμου τὸ φῶς, ταύτη τοι τὰς τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας αὐγὰς ταῖς ἀπάντων διανοίαις 20 ἐνείεις πάντας ἐκάλει πρὸς τὸ φῶς, τοῦτο μὲν ταῖς ἀμωμήτοις διδασκαλίαις χρώμενος καὶ πανσόφους ἀποτελῶν τοὺς προσιόντας αὐτῷ διὰ τῆς πίστεως, τοῦτο δὲ ποικίλως τερατουργῶν, ἵνα τοῖς ὑπὲρ λόγον ἐξειργασμένοις καταπλήττων τοὺς θεωμένους μὴ ἀπιστηθῇ πρὸς τινος, ὅτι θεὸς ὢν φύσει γέγονεν ἄνθρωπος, μεμένηκε δέ, ὅπερ ἦν, καὶ ἐν εἶδει τῷ καθ' ἡμᾶς οἰκονομικῶς 25 καθυγμένος. Ἄλλ' οὐ συνέντες Ἰουδαῖοι τὸ μυστήριον καίτοι καὶ διὰ νόμου

B καὶ τῶν ἁγίων προφητῶν πλείστην τε ὄσσην καὶ ἐμφανεστάτην ἔχον τὴν προαγόρευσιν κατὰ πολλοὺς μὲν τρόπους καταλυπεῖν ἀπετόλμων, ἐπεγνωκότες δέ, ὅτι δὴ καὶ αὐτὸς ἐστὶν ὁ κληρονόμος, ἐκβεβλήμασί τε καὶ ἀπεκτόνασι

2 Ioh. 10, 37—38 6 cf. Psalm. 140, 4 7 Ioh. 10, 33 12 cf. Ioh. 14, 6
19 cf. Ioh. 8, 12 29 cf. Matth. 21, 38—39

18 οὐκ *uncis inclusi* 29 ὁ *scripsi* δὲ *Migne*

propter incarnationem creatus esse credatur. Hanc de se gloriam roborans clamabat incredulis paene etiam stoliditatem et segnitiam exprobrans: si non facio opera patris mei, ne credatis mihi; sin autem facio, etsi mihi non creditis, 5 operibus meis credite. Erant enim, qui sua dementia parvam de eo fidem habebant propter carnem exsurgentes in eum proterve et canino more incurrentes causantesque excusationes in peccatis inCUSANTI ei dicebant: pro bono opere non lapidamus te, sed pro blasphemia, quod, cum sis homo, facis te deum. At 6 nos illorum incredulitatem et dementia[m] execrati prolixis eum uberibusque benedictionibus adoremus et Pharisaeorum scaevitate damnata dicamus ei: pro bono te opere stupore maximo admiramur, quod, cum sis deus, homo fieri dignatus es. Et quam ob causam homo sit factus, exponam. Etenim quoniam est dei 10 verbum naturaliter vita, ideo proprium fecit corpus corruptibile et caducum, ut mortalitate victa atque damnata ad aeternitatem potius transformetur. Et quemadmodum ferri materies, cum in 7 medio fornacis aestu conflatur, ignis instar ardescit et in eius speciem vertitur et colorem et candorem ipsius imitatur flammae 20 victricis, ita etiam carnis natura, cum aeterno atque incorruptibili dei verbo coniuncta destitit esse, quod fuerat, nec ulterius remansit in peste. Et quoniam ipse est lumen mundi, ideo recta atque vera deitatis recognitione atque scientia mentes nostras inluminans universos vocabat ad lucem, partim cum doctrinis venerabilibus 25 uteretur, quibus eos sapientissimos faciebat, qui ad eum accedebant in fide, partim cum virtutes operaretur eximias, quas supra omnem credulitatem aspectibus ostendebat, ut iam dubitare nemo posset, quia, cum per naturam deus homo factus est, remansit tamen id, quod erat, licet dispensatorie speciem humanae conditionis induerit. 30 Sed non intellegentes Iudaei mysterium et quamvis et per legem 8 et per sanctos prophetas eis saepe perspicue fuerat denuntiatum, audebant eum multis modis offendere; sed et cum cognoverunt,

1 creatum esse *A* credamus *A, Pa. c. m 3* hanc de se *Vm 2* hac de re *cet.*
 3 signitiam *B* segnitiam *R* 4 sin] si *PAR* 5 sua] qua *A* 6 de eo] in deo
AR in do *Pa. c. m 3* in eum] autem *PA, R* (hautem), in eum *s. autem Pm 3*
 7 exoccasiones *R* occasiones *ex* excasiones *Pm 3* occasionis *B* 8 incausanti *vel*
inacusanti P incausanti *A* 9 pro *om. R* te] ipsum *add. PA* 10 prolixius
AR, Pa. c. 11 uberibus *AR* 12 damnate *R, A a. c. m 2 Pa. c. m 3* stupore *om. PA*
 14 quon.] quonon *R* 19 calorem *Mai* imitatur *om, AR, s. l. Pm 3* 21 verbo *et*
add. A, exp. P 24 vocavit *ex* vocabit *A* vocabit *R, Pa. c.* 26 fidem *BPR* super *A*
 27 possit *PAR* 29 dispensatoris *R, A* (ris *exp.*) dispensatores *Pa. c.* con-
 dicionis *A* 30 *alt. et in mg. Pm 3* per leg.] post leg. *R* 32 audiebant *AR, Pa. r.*
 ut *Pa. c.* cum *om. A, s. l. P*

συλλήπτορα καὶ συμπαραστάτην ἑαυτοῖς παραλαβόντες εἰς τοῦτο τὸν τῆς ἀμαρτίας εὐρετήν — φημί δὴ τὸν Σατανᾶν —, ὃς ᾤθη μὲν κατὰ τὸ εἶκος ἀπηλλάχθαι πραγμάτων, ὅτι παθόντα τεθέεται, συνηγνόηκε δὲ τοῖς ἐσταυρωκόσιν, ὅτι πέπονθεν ἑκὼν καὶ τέθεικεν αὐτὸς τὴν ἰδίαν ψυχὴν οὐχ ὑπὸ του βεβιασμένου, ἀλλ' ἔθειλοντής, ὡς ἔφην, ἵνα τοῖς ἐν ἔθου κατειργμένοις δικαῖ- 5
 ρύξῃ πνεύμασι καὶ ἀναπετάσῃ τοῖς κάτω τὰς ἔθου πύλας· ὡς γὰρ ὁ σοφὸς ἡμῖν ἐπιστέλλει Παῦλος, διὰ τοῦτο Χριστὸς ἀπέθανε καὶ ἔζησεν, ἵνα
 C καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ. Ἐπειδὴ γὰρ ἐξείλετο τοὺς ἐν σκότῳ, πεπάτηκε τοῦ θανάτου τὸ κράτος καὶ ἀνεβίω τριήμερος· εἶτα τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ ἀποστόλοις ἑαυτὸν ἐμφανίσας καὶ μαθητεύειν προστεταχὼς πάντα τὰ 10
 ἔθνη βαπτίζειν τε αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ ἤξει τε κατὰ καιροὺς τῶν ὅλων κριτῆς ἐν δυνάμει τε καὶ δόξῃ τῇ θεοπροπεῖ δορυφορούντων ἀγγέλων· καθιεῖται δὲ καὶ ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ κρίνων τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἀποδιδοὺς ἑκάστῳ κατὰ τὸ 15
 ἔργον αὐτοῦ.

D ε'. Οὐκοῦν ἐπειδήπερ τιμῆς ἠγοράσμεθα καὶ οὐκ ἐσμὲν ἑαυτῶν, τῷ πικρῷ δουλεύσωμεν ὡς ἐνὶ καὶ ἀμείνους μὲν σαρκικῶν εὐρισκώμεθα παθῶν, ἀποσειόμενοι δὲ τὴν βέβηλον ἀμαρτίαν καὶ διὰ πάσης ἐπεικειᾶς ἑαυτοὺς καταφαιδρύνοντες τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνιζώμεθα, τὸν δρόμον τελέσωμεν, 20
 τὴν πίστιν τηρήσωμεν, τοῖς ἐν ἐνδείᾳ τοὺς πόνους ἐπελαφρίζοντες, ὄρφανούς παραμυθούμενοι, χήραις ἐπαμύνοντες, τὰς τῶν τὸ σῶμα λελωβημένων αἰκίας
 789 A ἀνακτώμενοι, τοὺς ἐν δεσμοῖς ἐπισκεπτόμενοι, χρηστοὶ καὶ φιλάλληλοι περὶ πάντας εὐρισκόμενοι. Τότε γὰρ, τότε νηστεύσωμεν καθαρῶς ἀρχόμενοι τῆς μὲν ἁγίας τεσσαρακοστῆς ἀπὸ νεομηνίας τοῦ Φαμενῶθ μηνός, τῆς δὲ ἐβδομάδος 25

5 cf. Petr. 3, 19 7 Rom. 14, 9 9 cf. Hebr. 2, 14 10 cf. Matth. 28, 19
 14 cf. ibid. 19, 28 15 cf. ibid. 16, 27 17 cf. I Cor. 6, 19—20 20 cf. II Tim. 4, 7

4 τέθεικεν *var. lect.* 17 ἠγορασμένα *var. lect.* 18 καὶ σαρκικῶν — ἀποσειόμενοι *Migne in notis*, καὶ ἀμείνους μὲν εὐρισκώμεθα παθῶν· ἀποσειόμεθα *in textu* 23 ἀνακτώμεθα *var. lect.*

quod ipse esset heres et dominus, nihilominus eiecerunt et inter-
 fecerunt habentes ad tantum nefas et facinus adiutorem atque
 socium Satanam culpae deterrimum genitorem, qui ratus est quidem
 a principio omni se fuisse molestia liberatum, cum eum talia pati
 5 5 conspiceret, mox vero cum his, qui eum crucifixerant, se conperit
 errasse et vana spe fuisse raptatum, cum cognoverit passionem illam
 fuisse voluntariam, et quod ipse posuerit animam suam non ali-
 cuius impulsu aut violentia, sed propria potius voluntate, ut illis,
 qui tenebris cohercentur infernis, denuntiaret et eis portas rese-
 10 10 raret ad vitam. Ut enim ad nos scribit sapientissimus Paulus, 9
 ideo Christus mortuus est et revixit, ut vivis et mortuis
 dominetur; nam postquam mortuos tenebris exemit et conculcavit
 mortis imperium revixitque tertio die et se sanctis apostolis obtulit
 praecipiens eis docere omnes gentes et eos baptizare in nomine
 15 15 patris et filii et sancti spiritus, tunc ascendit in caelum et est ad
 dexteram dei et patris venietque in tempore iudex omnium in
 virtute divina simul et gloria stipantibus sanctis angelis; residebit
 autem in solio gloriae suae iudicaturus orbem terrarum in aequitate
 et iustitia et singulis iuxta sua merita redditurus.

20 20 V. Quoniam ergo ipsius sumus pretio comparati nec sumus
 nostrae ditionis aut iuris, serviamus emptori in bonis partibus,
 quantum possumus operantes, carnis cupiditates conterentes, dis-
 cutientes omne contagium delictorum, omni nos virtute et modestia
 decorantes; bonum certamen certemus, cursum consummemus,
 25 25 fidem servemus, egenorum miserias relevantes, pupillorum con-
 solantes inopiam, viduis succurrentes, refectionis solacia infirmis
 ac debilibus offerentes, in carceribus et in vinculis positos visitantes,
 humani et misericordes in omnibus. Tunc enim, tunc sincere 2
 30 30 ieiunantes sanctimoniis copulamur habentes quadragesimae exordium
 a primo die mensis, qui secundum Aegyptios dicitur famenoth,

1 quod] que R et add. AR, exp. P 3 solac(t)ium PAR satanan PR teter-
 rimum B quia PR ratus] gratulatus AR, Pa. c. m 3 4 molestia liberatum in
 mg. P m 3 5 crucifixerunt PAR 6 erravisse B cognoverat ex cognoverit A
 7 posuerat BP 8 impulso Pa. c. A a. c. m 2 ille R 9 qui] in add. A inferni A
 10 ut ex et A 13 tertia PAR die tertio C 14 eas Pp. c. m 2 15 filii BR spiritus
 sancti PAR 16 dei Mai domini codd. iudex om. A, in mg. P m 3 17 divinae Pa. c. m 2
 divine et simul R stantibus A, Pa. c. m 3 resedebit BR, Pa. c. 18 aequitatem
 et iustitiam Pa. c. 20 quoniam ergo] V m 2, om. R igitur cum FC quoniam cet.
 sumus om. A, s. l. P m 3 21 ditionis C condicionis PR conditionis A redemptori
 PAR partibus] actibus Ap. c. FC 22 quantum poss. om. FC carnis — conter. om. AR,
 in mg. P m 3 24 certamus Pa. c. m 2? certantes A 25 egenis FC 26 solatia PA
 27 et in] ac FC 28 omnibus F hominibus C 29 quadragensime R quadragesimae
 Pa. c. 30 famenoth Ap. c.

τοῦ σωτηριώδους πάσχα ἀπὸ ἑκτῆς τοῦ Φαρμουθι μηνὸς περιλύοντες μὲν τὰς νηστείας τῇ ἑνδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ Φαρμουθι μηνὸς ἑσπέρα βαθεῖα σαββάτου κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα, ἐορτάζοντες δὲ τῇ ἑξῆς ἐπιφωσκούσῃ κυριακῇ τῇ δωδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς συνάπτοντες ἑξῆς καὶ τὰς ἑβδομάδας τῆς ἁγίας πεντεκοστῆς. Οὕτω γὰρ βασιλείαν οὐρανῶν κληρονομήσομεν ἐν 5 Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ καὶ δι' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

2 ἑκαταεκάτη var. lect.

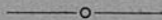

hebdomadis vero paschae venerabilis a sexta mensis farmuth, ita ut finiamus ieiunia iuxta evangelicas traditiones undecima mensis eiusdem intempesta nocte sabbato postera die dominica festivitatem celebrantes duodecima eiusdem mensis continuantes iugiter etiam septem hebdomadas sanctae quinquagesimae. Sic enim regni caelorum heredes esse merebimur in Christo Iesu domino nostro, per quem et cum quo deo patri cum spiritu sancto gloria et imperium in saecula saeculorum. Amen.

Salutate invicem in osculo sancto! Salutant vos, qui mecum sunt fratres. Pax vobiscum!

1 hebdomadis *V* ebdomadis *BR* ebdomades *PA* venerabilis *Mai* venerabiles *AR, Pa. c.* venerabis *B* sexto *Pp. c.* mense *PAR* farmoth *PAR* 3 post. die] postridie *B* dominicam *A* 5 ebdomadas *BPR* 6 meremur *AR, Pa. c. m 3* 7 quo *om. R* gloriam *A, Pa. c.*

R habet hanc subscriptionem: explic̃ epl̃a sc̃i cirilli ep̃i

pp̄ in carnatione uoluntate sup
cepit; Dicit aliquis quomodo po
tuerit hominis ^{naturam} maiestatem capere
veritate p̄ se tunc cum d̄ ipse dixerit
manifestissime moysi: quoniam nemo
uidebit faciem meam & uiuet.

Sugit̄ intollerabilis dicitur unacces
sibile habet ad tactum. quomodo
credibile uideatur d̄m̄ in homine
conuenit se. ^{ful} si uero aduersus hu
iusmodi questionem dixerim quidam
supra omnem modum ingenium miracu
ly. supra omnem mentis cogitatio
nem sensum dispensationis huius
et rationem sed etiam agebat sapien
ter. de sua natura etiam in beal lita
tate tollerabile faciente; Ita
q; hoc p̄clarum in uenerabilem
miserum creator omnium d̄ idem
sapientis sumo most̄ p̄ exemplar
spicua demonstrabat; Idem
p̄ se facti uere n̄ aperient q;
sic d̄ habent. mor̄ se uap̄aste
bat.

Su
re
Dr
Vi
Ka
Re
St

sch
die
wil
las
lei

23.
suc
un
jäh
un

vor
Te

Dr
igr
Sk
LS
Ro

En
II.

P e
ler

yr
es
yt

1881 - 1882